

UNIVERZITA PARDUBICE
FAKULTA FILOZOFICKÁ

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

2020

Dan Kazda

Univerzita Pardubice
Fakulta filozofická

Představy o chudobě u vysokoškolských studentů Univerzity Pardubice
Dan Kazda

Bakalářská práce
2020

Univerzita Pardubice
Fakulta filozofická
Akademický rok: 2018/2019

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE (projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení: **Dan Kazda**
Osobní číslo: **H17246**
Studijní program: **B6107 Humanitní studia**
Studijní obor: **Humanitní studia**
Téma práce: **Představy o chudobě u vysokoškolských studentů Univerzity Pardubice**
Zadávací katedra: **Katedra věd o výchově**

Zásady pro vypracování

Teoretická část práce bude zaměřena na vymezení pojmů a bližší seznámení s problematikou chudoby – faktory ovlivňující chudobu, jak chudobě předejít, jak chudobu potlačit, jaké jsou její důsledky, jak se chudoba dělí, a koho se chudoba týká.

V praktické části výzkumu využijí kvantitativní výzkum, konkrétně formou dotazníků. Budu zkoumat, jak si chudobu studenti představují, zda se studenti někdy s chudobou setkali, zda se chudoby sami obávají, zda pomáhají chudým, či jak velké finanční možnosti mají. Výzkumným vzorkem budou studenti Univerzity Pardubice.

Rozsah pracovní zprávy:
Rozsah grafických prací:
Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná**

Seznam doporučené literatury:

GAVORA, Peter. Úvod do pedagogického výzkumu. 2., rozš. české vyd. Přeložil Vladimír JÚVA, přeložil Vendula HLAVATÁ. Brno: Paido, 2010. ISBN 978-80-7315-185-0.
HORKÝ, Ondřej. Česko proti chudobě. Praha: Ekumenická akademie, 2005. ISBN 80-239-6419-4.
KOTÝNKOVÁ, Magdalena. Sociální ochrana chudých v České republice. Praha: Oeconomica, 2007. ISBN 978-80-245-1302-7.
KREBS, Vojtěch. Sociální politika. Praha: ASPI, 2005. ISBN 80-7357-050-5.

Vedoucí bakalářské práce: **Mgr. Adriana Sychrová, Ph.D.**
Katedra věd o výchově

Datum zadání bakalářské práce: **31. března 2019**
Termín odevzdání bakalářské práce: **31. března 2020**

L.S.

---

doc. Mgr. Jiří Kubeš, Ph.D.
děkan

Ing. Jaroslav Myslivec, Ph.D.
vedoucí katedry

V Pardubicích dne 29. listopadu 2019

PROHLÁŠENÍ AUTORA

Prohlašuji: Tuto práci jsem vypracoval samostatně. Veškeré literární prameny a informace, které jsem v práci využil, jsou uvedeny v seznamu použité literatury. Byl jsem seznámen s tím, že se na moji práci vztahují práva a povinnosti vyplývající ze zákona č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon), ve znění pozdějších předpisů, zejména se skutečností, že Univerzita Pardubice má

právo na uzavření licenční smlouvy o užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona, a s tím, že pokud dojde k užití této práce mnou nebo bude poskytnuta licence o užití jinému subjektu, je Univerzita Pardubice oprávněna ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložila, a to podle okolností až do jejich skutečné výše. Beru na vědomí, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších předpisů, a směrnicí Univerzity Pardubice č. 7/2019 Pravidla pro odevzdávání,

zveřejňování a formální úpravu závěrečných prací, ve znění pozdějších dodatků, bude práce zveřejněna prostřednictvím Digitální knihovny Univerzity Pardubice.

V Pardubicích dne 5. 4. 2020

Dan Kazda

PODĚKOVÁNÍ

Tímto bych chtěl poděkovat vedoucí své bakalářské práce Mgr. Adrianě Sychrové, Ph.D. za odborné rady a pomoc při konzultacích, které mi při psaní bakalářské práce velice pomohli. Také bych chtěl poděkovat všem respondentům, kteří se dobrovolně zúčastnili mého výzkumu. Nejvíce bych chtěl poděkovat své rodině za podporu během celého mého studia.

ANOTACE

Teoretická část práce bude zaměřena na vymezení pojmů a bližší seznámení s problematikou chudoby – faktory ovlivňující chudobu, jaký má u nás chudoba historický kontext, jaký je její současný stav v České republice, jak chudobě předejít, jak chudobu potlačit, jaké jsou její důsledky, jak se chudoba dělí, a koho se chudoba týká. V praktické části bakalářské práce využiji kvantitativní metodologie, konkrétně formu dotazníků. Budu zkoumat, jak si chudobu studenti představují, zda se studenti někdy s chudobou setkali, zda se chudoby sami obávají, zda pomáhají chudým, či jak velké finanční možnosti mají. Výzkumným vzorkem budou studenti Univerzity Pardubice.

KLÍČOVÁ SLOVA

chudoba, student, Univerzita Pardubice, nezaměstnanost, životní minimum, průzkum

TITLE

Concepts of Poverty among University Students at the University of Pardubice

ANNOTATION

Theoretical part of bachelor thesis is going to be focused on the definition of terms and closer look on the poverty issues – factors that are affecting poverty, what is the historical context in our country, what is the current state of poverty in Czech Republic, how to prevent poverty, how to inhibit poverty, what are the consequences of poverty, how do we sort poverty and who is influenced by it. In Practical part of bachelor thesis I am going to use quantitative methodology, specifically in the form of questionnaires. I am going to examine, how are the students imagine poverty, if the students ever met with poverty, if they are scared of poverty, if they are helping the poor or how are their financial possibilities. Students of the University of Pardubice are going to be the research sample.

KEY WORDS

poverty, student, The University of Pardubice, unemployment, research, living minimum

OBSAH

PROHLÁŠENÍ AUTORA	5
PODĚKOVÁNÍ.....	6
1. TEORETICKÁ ČÁST.....	10
1. 1. ÚVOD	10
1. 2. VYMEZENÍ POJMU „CHUDOBA“	11
1. 3. PŘÍČINY A DŮSLEDKY CHUDOBY	14
1. 4. DĚLENÍ CHUDOBY	16
1. 4. 1. Subjektivní a objektivní chudoba	16
1. 4. 2. Absolutní a relativní chudoba.....	17
1. 4. 3. Přímá a nepřímá chudoba	18
1. 4. 4. Preskriptivní a konsensuální chudoba	18
1. 5. MĚŘENÍ CHUDOBY	20
1. 5. 1. Absolutní způsob měření.....	20
1. 5. 2. Relativní způsob měření	21
1. 6. CHUDOBA V ČR.....	22
1. 6. 1. Chudoba během komunistického režimu	22
1. 6. 2. Současný stav v ČR.....	23
1. 7. SKUPINY NEJČASTĚJI POSTIHNUTÉ CHUDOBOU	26
1. 7. 1. Bezdomovci.....	26
1. 7. 2. Etnické menšiny a migranti	27
1. 7. 3. Ženy (tzv. „feminizace chudoby“)... ..	28
1. 7. 4. Staří lidé	29
1. 7. 5. Handicapovaní.....	30
1. 8. NÁSTROJE ELIMINUJÍCÍ CHUDOBU.....	31
1. 9. STUDENTI A CHUDOBA.....	33
2. PRAKTICKÁ ČÁST	36
2. 1. Metodologie výzkumného šetření	36
2. 2. Cíl výzkumného šetření.....	36
2. 3. Stanovení hypotéz	37
2. 4. Charakteristika výzkumného souboru	38
2. 5. Realizace výzkumného šetření	39
2. 6. Vyhodnocení dat.....	39
2. 7. Verifikace hypotéz	65
2. 8. Závěr výzkumného šetření	68

ZÁVĚR.....	71
SOUPIS BIBLIOGRAFICKÝCH CITACÍ.....	72
I. Tištěné zdroje.....	72
II. Elektronické zdroje.....	72
SEZNAM GRAFŮ	74
SEZNAM OBRÁZKŮ	75
SEZNAM TABULEK.....	76
PŘÍLOHY.....	77

1. TEORETICKÁ ČÁST

1. 1. ÚVOD

Bakalářská práce se zabývá tématem chudoby, především představami vysokoškolských studentů Univerzity Pardubice o ní. Hlavním cílem je popsat chudobu, její dělení, měření, historický kontext či současný stav, a zjistit, jaké představy o chudobě mají studenti Univerzity Pardubice.

S problémem chudoby se potýkají všechny společnosti na světě. Některé více, některé méně, liší se také její formy. V některých zemích se chudoba projevuje hladomorem, jinde vysokým počtem bezdomovců nebo extrémně nízkými výdělky. Dle průzkumu, který provedl Eurostat, se Česká republika (dále jen „ČR“) vypořádává s chudobou ze všech států Evropské unie úplně nejlépe.

Bakalářská práce bude rozdělena na dvě části, teoretickou a praktickou. Teoretická část bakalářské práce bude zaměřena na vymezení základních pojmů tématu, vysvětleno dělení a měření chudoby, její historický kontext a současný stav, příčiny a důsledky nebo například nástroje na její eliminaci. Obsahem teoretické části bude také seznámení se specifickými skupinami, které nejvíce chudoba postihuje. Součástí bude i kapitola „Studenti a chudoba“, ve které popíši, proč se studentů tento pojem vůbec týká, jak se staví stát k tomu, aby studentům pomohl, a jak pomáhá Univerzita Pardubice svým studentům v této oblasti. Motivace pro její zkoumání v řadách vysokoškolských studentů je založena na vlastních zkušenostech. Osobně jsem si všiml, že každý student si může dovolit utrácet peníze za rozdílné věci. V rámci jednoho předmětu jsem dělal studii, která se okrajově zabývala právě chudobou u studentů. Tato studie mě bavila a zajímala, a proto jsem se rozhodl na ni navázat.

V praktické části se budu věnovat pouze studentům Univerzity Pardubice. Ti budou zároveň mými respondenty, kteří budou odpovídat na dotazník, jenž si vytvořím. Cílem mého kvantitativního výzkumu bude zjistit, jak si studenti chudobu představují. Zda mají pocit, že sami chudí jsou, zda se někdy setkali s někým, kdo se s chudobou potýká. Budu zjišťovat, zda chudým pomáhají, případně jak pomáhají, či zda znají některé organizace, které se této otázce věnují. Zajímat mě také bude, jak si studenti obstarávají peníze při studiu, kolik za měsíc přibližně utratí peněz a za co je nejvíc utrací. Součástí praktické části bude statistické zpracování dat.

1.2. VYMEZENÍ POJMU „CHUDOBA“

Chudoba je termín, který je každému z nás velmi dobře znám. Každý z nás o něm někdy slyšel, každý z nás ho alespoň někdy použil. Ovšem jedná se o pojem subjektivní. Jedinci, veřejnost, státní a nestátní organizace, dokonce sami chudí vnímají hranice chudoby jinak. Někdo si pod tímto pojmem představuje situaci v Africe, Latinské Americe či v Asii, protože o ní četl nebo slyšel v různých médiích. Někdo jiný si pod ním zase představuje problém bezdomovectví. Jiný si pod pojmem chudoba může představit i to, že momentálně nedisponuje dostatečným finančním obnosem, za který by si mohl koupit to, co by si přál.

Pojem chudoba nemá jednoznačnou definici. Vyskytuje se mnoho různých definic, všechny hovoří o tom samém, nicméně každá z nich na chudobu nahlíží z jiného úhlu. Pro příklad zde uvedu několik z nich.

Chudoba je sociální jev, který je považován za sociální problém. Může být považován i za sociální deviaci. Podle individualistických teorií (Herberta Spencera) je chudoba „*osobní věcí každého, respektive věcí osobní neschopnosti a nezájmu zapojit se do výdělečné činnosti.*“¹

Podle „nové pravice“ se jedná o termín, který pochází z „kultury závislosti“. Tato kultura vzniká spoléháním se na sociální stát, a především pak na dávky, jež jsou cílené chudým.²

Jiný pohled ukazuje, že chudoba je stavem, který vzniká v důsledku tlaku okolností. Člověk postižený chudobou sdílí obecné hodnoty a normy společnosti, ovšem kvůli svému nízkému příjmu, nedostatečné kvalifikaci pro práci apod. není schopen je reálně uplatnit.³

Krebs dodává, že chudoba je „*stav, který je důsledkem nerovného přístupu k rozdělovanému bohatství společnosti, k jejím materiálním zdrojům, kdy životní podmínky a uspokojení základních potřeb není v potřebné míře zabezpečeno dostatečnými zdroji (příjmy), a kdy tyto příjmy nelze z některých objektivních příčin zvýšit (stáří, invalidita, péče o dítě), a kdy občan nedisponuje ani jinými zdroji či majetkem, který by mu umožnil získat prostředky*

---

¹ PETRUSEK, Miloslav. Velký sociologický slovník. [Svazek] 1, A/O. Praha: Karolinum, 1996. ISBN 80-7184-164-1. s. 412.

² Tamtéž.

³ Tamtéž.

ve výši, která je společností uznána jako minimální.“⁴ Z této citace vyplývá, že chudoba je spojena s hmotnou nouzí, a s vyloučením jedinců či sociálních skupin od materiálních zdrojů.⁵

Z těchto definic vyplývá, že chudoba je takovým stavem, kdy člověk trpí nedostatkem na úrovni základních lidských potřeb. Tyto potřeby mohou být pro někoho samozřejmostí – ať už se jedná o stav, kdy dochází k nedostatku potravin, oblečení, vzdělání. Může se jednat také o situace, kdy nemáme střechu nad hlavou nebo nemáme dostatek financí pro poskytnutí lékařské péče. Světová banka chudobu univerzálně definovala jako nedostatečný životní standard.⁶

Dle Igora Tomeše je chudoba v evropském prostředí velmi citlivým tématem, který má svůj značný původ v historii. Je úzce spojena s křesťanstvím (kladný vztah k chudým, naopak kritický k bohatým) a ve střední Evropě může být důsledkem socialismu. Ovšem chudoba v Evropě podle něj není otázkou umírání na hladomor (jako je tomu v zemích tzv. třetího světa, kde ročně umírají miliony lidí vyhladověním a další miliony trpí podvýživou), nýbrž otázkou nerovností, nedostupností a deprivací. Uvádí, že chudoba je stavem, kdy máme kvůli nedostatku hmotných prostředků omezenou možnost spotřeby, kdy kvůli nedostatku peněz nejsme schopni zabezpečit základní životní potřeby na přiměřené úrovni.⁷

Mareš dodává, že „*neexistuje správná či vědecká definice chudoby, o níž by se dosáhlo obecného konsensu, stejně jako neexistuje jediný obecně přijatý způsob jejího měření*“⁸.

John Friedmann tvrdí, že se vyskytují přinejmenším 4 diskursy chudoby: byrokratický, moralistický, akademický a diskurs samotných chudých. Byrokratický diskurs – důležité je určení hranice chudoby (skrze přímá a nepřímá kritéria). Pohyb této hranice určuje počet chudých, a kdo bude mít nárok na pobírání sociálních dávek. Týká se tak domácností s nízkými příjmy. Moralistický diskurs – v jeho pojetí je důležitý vztah chudých k jejich vlastní chudobě. Moralisté mluví o strádajících, blahoslavených, pracujících, úctyhodných chudých, dobrovolně chudých, nebezpečné třídě a lidových masách.

---

⁴ KREBS, Vojtěch a Jaroslava DURDISOVÁ. Sociální politika. 5., přeprac. a aktualiz. vyd. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2010. ISBN 978-80-7357-585-4. s. 120.

⁵ Tamtéž.

⁶ KOTÝNKOVÁ, Magdalena. Sociální ochrana chudých v České republice. Praha: Oeconomica, 2007. ISBN 978-80-245-1302-7. s. 8.

⁷ TOMĚŠ, Igor. Sociální politika: teorie a mezinárodní zkušenost. 2., přeprac. vyd. Praha: Sociopress, 2001. Sešity pro sociální politiku. ISBN 80-86484-00-9. s. 152.

⁸ MAREŠ, Petr. Sociologie nerovnosti a chudoby. Praha: Sociologické nakladatelství, 1999. Základy sociologie, sv. 6. ISBN 80-85850-61-3. s. 109.

Akademický diskurs – v jeho pojetí je chudoba důsledkem společenských mechanismů. Diskurs samotných chudých – pojednává o vlastní bezmoci chudých a o způsobech, jak onu chudobu překonat. Autor uvádí tři dimenze bezmocnosti:

1. Sociální – poměrně nevýhodný přístup k prostředkům produkce vlastní existence,
2. Politická – chybějící politický vliv,
3. Psychologická – přijetí hodnot vlastní méněcennosti a podřizování se autoritě.⁹

---

⁹ MAREŠ, Petr. Sociologie nerovnosti a chudoby. Praha: Sociologické nakladatelství, 1999. Základy sociologie, sv. 6. ISBN 80-85850-61-3. s. 109.

1.3. PŘÍČINY A DŮSLEDKY CHUDOBY

Krebs uvádí, že v chudobě žijí nebo chudoba ohrožuje jen některé skupiny společnosti. Těmto skupinám se budu věnovat v jedné z následujících kapitol. Dále představuje tři základní příčiny chudoby – nízké výdělky pocházející ze zaměstnání, nezaměstnanost a rozdíl ve vlastněném bohatství.¹⁰

Nízké výdělky plynoucí ze zaměstnání se mohou odvíjet od úrovně dosaženého vzdělání a kvalifikace. Souvisí i s rozdíly ve schopnostech, péli, nadání, inteligenci, s rozdíly v osobních ambicích a tak dále. Vyjmenované rozdíly se považují za jakýsi hnací motor vývoje společnosti, což znamená, že rozdílné výdělky pocházející z výkonových vlastností by měly být zachovány. Mohou být ovlivněny nezpůsobilostí k práci z důvodu nemoci, handicapu či diskriminace. Podstatné je, že výdělky pocházející ze zaměstnání následně ovlivňují také důchody – nejen starobní, ale i další, které jsou odvozené z pracovních příjmů.¹¹

Dále má chudoba příčinu v nezaměstnanosti. Nezaměstnanost, a především ta dlouhodobá, hraje významnou roli v rodinných rozpočtech. Pokles příjmu člena rodiny může vést ke riziku chudoby. Nezaměstnanost, stejně jako nízké výdělky, může vést k nízkým důchodům, které mohou předcházet chudobě.¹² Mareš uvádí důvody pro malou šanci uplatnění se na trhu práce. Těmi důvody jsou snížené psychické nebo fyzické schopnosti (nemocní, handicapovaní), malý lidský kapitál a nekvalifikovanost, diskriminace (staří lidé, ženy, příslušníci menšin) a jako poslední strukturální změny ekonomiky a její cyklický vývoj (dlouhodobě nezaměstnaní).¹³

Rozdíly ve vlastněném bohatství předurčují i rozdíly v důchodech. Pokud člověk disponuje majetkem, zcela jistě mu vynáší vlastnické důchody. Naopak absence majetku u chudých nenese žádný důchod, a proto nemůže být ani náhradní variantou pro čerpání zdrojů během doby, po kterou chudoba trvá.¹⁴

---

¹⁰ KREBS, Vojtěch a Jaroslava DURDISOVÁ. Sociální politika. 5., přeprac. a aktualiz. vyd. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2010. ISBN 978-80-7357-585-4. s. 124-125.

¹¹ Tamtéž, s. 124-125.

¹² Tamtéž, s. 125.

¹³ MAREŠ, Petr. Sociologie nerovnosti a chudoby. Praha: Sociologické nakladatelství, 1999. Základy sociologie, sv. 6. ISBN 80-85850-61-3. s. 46.

¹⁴ KREBS, Vojtěch a Jaroslava DURDISOVÁ. Sociální politika. 5., přeprac. a aktualiz. vyd. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2010. ISBN 978-80-7357-585-4. s. 125.

Mareš dělí příčiny chudoby na tři varianty – chudoba jako výsledek uspořádání společnosti a nerovnosti v ní, chudoba jako výsledek špatných vlastností a chudoba jako výsledek situačních faktorů.¹⁵

Kreidl zase dělí chudobu na základě jejích příčin. A to na chudobu zaslouženou, nezaslouženou a poslední fatalistickou.¹⁶

Některé příčiny chudoby jsou dle mého mínění neovlivnitelné nebo jen zcela málo. Mezi takové příčiny bych řadil geografickou polohu, bleskový nárůst populace nebo nedostatek zdrojů nerostných surovin.

Chudoba zanechává na svých obětech důsledky. Mezi základní důsledky chudoby bych zařadil hlad a podvýživu, kriminalitu, bezdomovectví, špatný zdravotní stav nebo například nevzdělanost.

Mareš se zmiňuje o deprivaci. Deprivace znázorňuje nejen strádání psychické či fyzické, ale také absenci něčeho, co je ve společnosti považováno za hodnotu (adekvátní příjem, úcta, dobré zdraví, ...). Obecně se deprivace dělí na hmotnou a sociální. Nutno podotknout, že deprivace nemusí být vždy definičním faktorem chudoby, bývá s ní většinou spojována.¹⁷

Horký uvádí, že chudoba má za důsledek masivní migraci, kriminalitu, nebo například vyloučení ze společnosti (což značí již zmíněnou deprivaci).¹⁸

---

¹⁵ MAREŠ, Petr. Sociologie nerovnosti a chudoby. Praha: Sociologické nakladatelství, 1999. Základy sociologie, sv. 6. ISBN 80-85850-61-3. s. 62-65.

¹⁶ KREIDL, Martin. Percepce příčin chudoby a bohatství pracovní texty: pracovní texty. Praha: Sociologický ústav AV ČR, 1997. Sociální trendy. ISBN 80-85950-32-4. s. 7.

¹⁷ MAREŠ, Petr. Sociologie nerovnosti a chudoby. Praha: Sociologické nakladatelství, 1999. Základy sociologie, sv. 6. ISBN 80-85850-61-3. s. 70-71.

¹⁸ HORKÝ, Ondřej. Česko proti chudobě. Praha: Ekumenická akademie, 2005. ISBN 80-239-6419-4. s. 6.

1. 4. DĚLENÍ CHUDOBY

Chudoba se dělí dle svých konceptů. Autoři ji často dělí odlišně, nicméně shodují se na základním dělení na chudobu absolutní a chudobu relativní. Krebs dělí chudobu na koncept subjektivní a na koncept objektivní. Teprve až koncept objektivní dělí na již zmíněnou chudobu absolutní a relativní.¹⁹

Obrázek 1 – Dělení chudoby dle Krebse (2010, str. 120)

1. 4. 1. Subjektivní a objektivní chudoba

Vymezení subjektivního konceptu chudoby je založeno na vlastních pocitech jedinců či domácností. Je spjata s pocitem, zda se jedinec cítí být chudý, či nikoliv. Osoba, která není objektivně označena za chudou, se subjektivně chudá cítit může. Ovšem, lze i naopak, že osoba, jež je objektivním konceptem označena za chudou, se subjektivně za chudou považovat nemusí. Proto tento koncept neslouží ke stanovení oficiálních hranic chudoby a má spíše doplňkový význam. Subjektivní pocit chudoby často závisí na porovnání – co jedinec nebo domácnost skutečně má, s tím:

- Co chce a čeho chce dosáhnout;
- Co si myslí, že si zaslouží;
- Co si myslí, že skutečně potřebuje;
- Co mají druzí.²⁰

Různé výzkumy poukazují na to, že subjektivní chudoba se v průběhu životního cyklu mění. Do středního věku se spíše snižuje, avšak někdy od padesátého roku života stoupá. Ve stáří je její hodnota mimořádně vysoká (60-70 % starých lidí se nachází pod hranicí subjektivní chudoby).²¹

¹⁹ KREBS, Vojtěch a Jaroslava DURDISOVÁ. Sociální politika. 5., přeprac. a aktualiz. vyd. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2010. ISBN 978-80-7357-585-4. s. 120.

²⁰ Tamtéž, s. 121.

²¹ MAREŠ, Petr. Sociologie nerovnosti a chudoby. Praha: Sociologické nakladatelství, 1999. Základy sociologie, sv. 6. ISBN 80-85850-61-3. s. 119.

Objektivní koncepty chudoby „vycházejí z analýz sociálněekonomických informací o souborech domácností“²². Chudoba je v těchto konceptech určena zvenčí a její hranici určuje autorita. Onou zmíněnou autoritou je nejčastěji stát (u nás Ministerstvo práce a sociálních věcí). Díky objektivním konceptům lze vytvořit hranici mezi bohatými a chudými, a stát pak může snadněji redistribuovat příjmy mezi obyvatelstvo.²³

Objektivní koncept chudoby se dále dělí na chudobu absolutní a na chudobu relativní.

1. 4. 2. Absolutní a relativní chudoba

Absolutní chudobu lze popsat jako stav, kdy kvůli nedostatku prostředků není jedinec schopen uspokojit své základní životní potřeby (bydlení, jídlo, oděv) do takové míry, kdy je ohrožena sama jeho existence. Jedinci dokonce může hrozit smrt.²⁴ Je vyvolána nedostatky, které mají příčinu v nedostupnosti nebo omezené dostupnosti výdělečné činnosti, zdravotní péče, vzdělání, bydlení nebo důstojného životního prostředí. Problém absolutní chudoby se vyskytuje v zaostalých zemích, především v Africe²⁵.

Relativní chudoba je dle Krebse „založena na rozložení příjmů domácností a je pohyblivá v závislosti na vývoji celkové příjmové úrovně. Obvykle je určena vzdáleností od jistého, zpravidla průměrného životního standardu ve společnosti.“²⁶ Jedná se o stav, ve kterém jedinec, rodina či sociální skupina naplňuje své potřeby na nižší úrovni, než je ve společnosti (státě) průměrem. Tedy uspokojují své potřeby na relativně nižší úrovni. Výskyt relativní chudoby je, na rozdíl od chudoby absolutní, orientován spíše na Evropu.²⁷ Relativní chudoba je tedy problémem bohaté, ale nerovností vymezené společnosti. Základní potřeby jsou v celém obyvatelstvu uspokojovány, nicméně část obyvatelstva je z běžného spotřebitelského standardu společnosti, ve které žije, vyloučena. Tím je vyloučena i z jiných aktivit, jenž tento standard umožňuje.²⁸

---

²² KREBS, Vojtěch a Jaroslava DURDISOVÁ. Sociální politika. 5., přeprac. a aktualiz. vyd. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2010. ISBN 978-80-7357-585-4. s. 121.

²³ Tamtéž.

²⁴ TOMEŠ, Igor. Sociální politika: teorie a mezinárodní zkušenost. 2., přeprac. vyd. Praha: Sociopress, 2001. Sešity pro sociální politiku. ISBN 80-86484-00-9. s. 152.

²⁵ TOMEŠ, Igor. Úvod do teorie a metodologie sociální politiky. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-680-3. s. 256.

²⁶ KREBS, Vojtěch a Jaroslava DURDISOVÁ. Sociální politika. 5., přeprac. a aktualiz. vyd. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2010. ISBN 978-80-7357-585-4. s. 122.

²⁷ TOMEŠ, Igor. Sociální politika: teorie a mezinárodní zkušenost. 2., přeprac. vyd. Praha: Sociopress, 2001. Sešity pro sociální politiku. ISBN 80-86484-00-9. s. 153.

²⁸ MAREŠ, Petr. Sociologie nerovnosti a chudoby. Praha: Sociologické nakladatelství, 1999. Základy sociologie, sv. 6. ISBN 80-85850-61-3. s. 111.

Mezi ukazatele relativní chudoby patří například:²⁹

- potřeba sociální pomoci a služeb a její dynamika;
- nezaplacené účty a nesplacené půjčky, dlouhodobé finanční závazky a jejich dynamika;
- nezaměstnanost a nestabilita v zaměstnání a jejich dynamika;
- počet bezdomovců a jeho dynamika;
- ekonomická emigrace;
- rostoucí soustředění chudých lidí v určité části měst a jeho dynamika.

Petr Mareš ve své knize navíc dělí koncepty chudoby na přímé a nepřímé, preskriptivní a konsensuální.

1. 4. 3. Přímá a nepřímá chudoba³⁰

Koncept přímé chudoby je založen na měření chudoby v době, kdy už jsou příjmy transformované do spotřeby. Znamená to, že tento koncept bere v úvahu příjmy, ale i výdaje. Také je spojen s kupní silou peněz.

Koncept nepřímé chudoby je založen na měření příjmů před spotřebou, a nebere tedy v potaz strukturu výdajů. Do příjmů se nepromítá jejich kupní síla.

1. 4. 4. Preskriptivní a konsensuální chudoba³¹

Toto rozdělení je založeno na vymezení kritérií určujících chudobu. Zda jsou tato kritéria určena na bázi „objektivních“ vědeckých úvah a politických rozhodnutí, nebo jestli mají původ v širším společenském konsensu.

---

²⁹ TOMEŠ, Igor. Úvod do teorie a metodologie sociální politiky. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-680-3. s. 256.

³⁰ MAREŠ, Petr. Sociologie nerovnosti a chudoby. Praha: Sociologické nakladatelství, 1999. Základy sociologie, sv. 6. ISBN 80-85850-61-3. s. 115-116.

³¹ Tamtéž. S. 116-117.

Preskriptivní vymezení chudoby je vymezením takovým, které vymezuje charakteristiky chudým na základě expertních odhadů. Do těchto charakteristik se řadí různé spotřební koše a garantované minimální příjmy, jenž slouží *„jako úroveň nějaké vymezené sociální dávky a různě vymezená životní minima jako příjmové hranice zakládající nárok na podporu.“*³² Tradičním preskriptivním konceptem je Budget Standard, ve kterém jsou experty stanovené životně důležité položky.

Konsensuální vymezení chudoby se zakládá na společném postoji společnosti o tom, koho za chudého považovat lze a koho naopak za chudého nelze považovat. V tomto konceptu se nepracuje s experty, ale s respondenty. Respondentům je předložen seznam potřeb, ve kterém mají vybrat takové položky, které jsou pro ně životně důležité. Dále se zjišťuje, jak velký příjem dotazované osoby potřebují.

---

³² MAREŠ, Petr. Sociologie nerovnosti a chudoby. Praha: Sociologické nakladatelství, 1999. Základy sociologie, sv. 6. ISBN 80-85850-61-3, s. 117.

1. 5. MĚŘENÍ CHUDOBY

Měřit chudobu znamená určit totožnost chudých a především určit jejich účast ve společnosti. Je důležité identifikovat osoby, které mohou zažádat o příjem sociálních dávek, a stanovit náklady, které si vyžádá redistribuce příjmů prostřednictvím těchto dávek. Výsledky následně hrají roli na mezinárodní úrovni (porovnávání s ostatními státy).³³

Petr Mareš upozorňuje na to, že konečným cílem měření chudoby je určení její hranice. Určení hranice, pod kterou je pro společnost chudoba neakceptovatelná. Hranice nutí reagovat společnost, aby postiženým lidem pomohla skrze sociální politiku.³⁴

Vyskytují se dvě možnosti určení hranice chudoby – metoda absolutní a relativní.

1. 5. 1. Absolutní způsob měření

Absolutní metoda, nebo také normativní, je založena na rozbořech základních potřeb. Je třeba vytyčit nejnižší nutné náklady k jejich uspokojení. Jedná se o náklady určené na jídlo, ošacení, bydlení apod. Může se opírat i o zmenšené spotřební koše, jež jsou naplněny konkrétními druhy zboží a služeb. Právě tyto služby a zboží mají představovat minimální životní standard.³⁵ „*Souhrn cen a zboží (a služeb) v tomto koši obsažených pak je hranicí příjmů, pod níž nastává stav chudoby.*“³⁶ V poslední řadě přistupuje k chudobě z pohledu potravinového poměru. Jedná se o spojitost mezi celkovými výdaji a výdaji na potraviny. Pro měření absolutní metodou jsou přístupné statistiky rodin a jejich účtů.³⁷

Nicméně Tomeš uvádí, že stanovit spotřební koš je velmi obtížné a spotřební koš reaguje pomalu na změny ve společnosti (závisí na několika faktorech – cenové změny, změny struktury spotřeby). Téma stanovení spotřebního koše je citlivé i společensky, neboť se může diskutovat o důležitosti jedné či druhé potřeby, s čímž je následně spojena i diskuze o možnosti její náhrady.³⁸

---

³³ SIROVÁTKA, Tomáš. Monitorování chudoby v České republice: úvodní studie. Praha: Výzkumný ústav práce a sociálních věcí, 2002. s. 33.

³⁴ MAREŠ, Petr. Sociologie nerovnosti a chudoby. Praha: Sociologické nakladatelství, 1999. Základy sociologie, sv. 6. ISBN 80-85850-61-3. s. 120.

³⁵ KREBS, Vojtěch a Jaroslava DURDISOVÁ. Sociální politika. 5., přeprac. a aktualiz. vyd. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2010. ISBN 978-80-7357-585-4. s. 126.

³⁶ TOMEŠ, Igor. Sociální politika: teorie a mezinárodní zkušenost. 2., přeprac. vyd. Praha: Sociopress, 2001. Sešity pro sociální politiku. ISBN 80-86484-00-9. s. 154.

³⁷ KREBS, Vojtěch a Jaroslava DURDISOVÁ. Sociální politika. 5., přeprac. a aktualiz. vyd. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2010. ISBN 978-80-7357-585-4. s. 126.

³⁸ TOMEŠ, Igor. Sociální politika: teorie a mezinárodní zkušenost. 2., přeprac. vyd. Praha: Sociopress, 2001. Sešity pro sociální politiku. ISBN 80-86484-00-9. s. 154.

Z těchto důvodů se mnohem častěji používá metoda relativní.

1. 5. 2. Relativní způsob měření

Relativní metoda, nebo také metoda příjmů, je založena na určení peněžní částky (příjmu), jenž je nutná k uspokojení minima základních životních potřeb.³⁹

„Jde o relativní metodu měření, kdy je hranice chudoby stanovena jako určité procento statistické charakteristiky úrovně (střední hodnoty nebo mediánu). Hranice chudoby je stanovena na úrovni 60 % mediánu ekvivalentního příjmu s tím, že kromě této hlavní referenční úrovně je doporučeno pro srovnání publikovat též výstupy pro alternativní hranice na úrovni 50, resp. 70 % mediánu ekvivalentního příjmu.“⁴⁰ K přepočtu disponibilních příjmů domácností na příjem ekvivalentní je používána tzv. modifikovaná stupnice Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj (zkráceně OECD). Tato stupnice pracuje s koeficienty – každé domácnosti se přiřazuje určitý počet spotřebních jednotek. Tímto počtem se následně vydělí disponibilní příjem.⁴¹

Dle Tomeše jsou lidé ve společnosti, jejichž příjmy se nachází pod hranicí relativní chudoby, považováni za chudé. V praktickém měření chudoby jsou právními normami určeny minimální úrovně příjmů, pod nimiž dochází ke stavu chudoby. Z těchto lidí se následně stávají klienti sociální pomoci – mají nárok na sociální dávku. Často je s touto situací spojován pojem životní minimum. Výhodou tohoto měření je možnost flexibilně reagovat na ekonomické a sociální změny ve společnosti.⁴²

Osobně shledávám značnou nevýhodu tohoto měření v tom, že lidé by si mohli brzy zvyknout na čerpání sociálních dávek – a tento příjem není vyvážený žádným osobním úsilím, snahou o změnu situace.

Tomeš uvádí, že se častěji využívá tento způsob měření chudoby, nicméně Krebs se zmiňuje, že v praxi se absolutní a relativní způsoby měření často kombinují.

---

³⁹ KREBS, Vojtěch a Jaroslava DURDISOVÁ. Sociální politika. 5., přeprac. a aktualiz. vyd. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2010. ISBN 978-80-7357-585-4. s. 126.

⁴⁰ SIROVÁTKA, Tomáš. Monitorování chudoby v České republice: úvodní studie. Praha: Výzkumný ústav práce a sociálních věcí, 2002. s. 9.

⁴¹ Tamtéž.

⁴² TOMEŠ, Igor. Sociální politika: teorie a mezinárodní zkušenost. 2., přeprac. vyd. Praha: Sociopress, 2001. Sešity pro sociální politiku. ISBN 80-86484-00-9. s. 154-155.

1. 6. CHUDOBA V ČR

Chudoba v české společnosti, stejně jako všude ve světě, vždy byla přítomna, ovšem vyskytovala se v jiných formách. Existovaly i pokusy o vymýcení chudoby, nicméně, jak se zdá, vymýtit chudobu bylo a stále je nadlidským úkolem. Chudoba se tak dá pouze nějakým způsobem do určitých mezí regulovat.

V této kapitole bych proto rád popsal, jaký je rozdíl mezi pojetím dnešní chudoby a tou, která byla před několika lety. Důležitým milníkem naší historie je rok 1989 a změna politického systému. Tento mezník je ale důležitý i v chápání a ve formě chudoby. Dalo by se říci, že v odlišném politickém systému, bude přítomna jiná forma chudoby. Z toho důvodu níže popíšu, jaká byla podoba chudoby před rokem 1989 a jak se pojetí chudoby od tohoto roku změnilo a vyvinulo.

1. 6. 1. Chudoba během komunistického režimu

V poválečném období si komunisté našli cestu k moci pomocí rétoriky. Rétorikou si získali přívržence skrze boj za lidská práva nejnižších vrstev. Jejich úhlavním nepřítelem byly vrstvy zbohatlíků a městské obyvatelstvo. Vstupem Rudé armády na území střední Evropy jejich moc ještě podpořil. Když roku 1948 komunisté definitivně převzali moc, zatrhlí výzkum v široké společenskovední oblasti. Sociologie a příbuzné vědy byly zakázány, přestaly se vyučovat na univerzitách. Rozpracované výzkumy byly přerušeny. Zkoumání chudoby v tomto období bylo nepřípustné z důvodu jejího „vymýcení“. Stanoviskem tehdejšího režimu bylo, že chudoba byla vymýcena. Argumentovalo se, že v té době byla plná zaměstnanost a funkční systém sociálního zabezpečování. Tento systém na konci 60. let minulého století pokrýval celé obyvatelstvo tehdejšího Československa. Relativní příjmová chudoba se prakticky nemohla vyskytovat, neboť celá populace byla komunistickým režimem ochuzena (stažení příjmů v důsledku odstranění podnikatelského stavu, využívání tehdejšími Sovětským svazem). Z hlediska absolutní chudoby bylo málo chudých a nebyl připuštěna možnost, že by někdo byl bez přístřeší.⁴³

Tehdejší režim zakazoval žebrotu. Nicméně již zmíněná absolutní chudoba nebyla zcela odstraněna. Zasahovala právě ty, jenž patřili mezi zbohatlíky a byli systému nepohodlní.

---

⁴³ VEČERNÍK, Jiří a Martina MYSÍKOVÁ. CHUDOBA V ČESKÉ REPUBLICE KRITICKÝ POHLED NA EVROPSKÉ UKAZATELE [online]. Praha: Sociologický ústav Akademie věd ČR, 2015 [cit. 2020-01-31]. ISBN 978-80-7330-283-2. Dostupné z: https://www.soc.cas.cz/sites/default/files/publikace/vecernik-mysikova-chudoba_v_ceske_republice-kriticky_pohled_na_evropske_ukazatele.pdf. s. 64–65.

Tito lidé byli zbaveni svých dosavadních příjmů (neměli na obživu), ale také nároku na důchod. Po vzoru likvidace velké buržoazie (bankéři, továrníci, obchodníci – vyšší vrstva společnosti) byli vyvlastňováni i živnostníci. Z velkých bytů se dělali menší. Nepřátelé tehdejšího režimu často skončili vystěhováním ze svých domovů kamsi na vesnici.⁴⁴

Až do poloviny 60. let nebyl povolen žádný empirický sociologický výzkum. Životní podmínky se zjišťovaly na základě mzdových statistik a nereprezentativních rodinných účtů. Až roku 1958 se začala v domácnostech provádět dvě pravidelná statistická šetření. Sociologické výzkumy chudoby nebyly akceptovány ani po jejich oficiálním uznání.⁴⁵

Chudoba tedy byla režimem skrývána, ba přímo opomíjena. Témata příbuzná tomuto pojmu (nezaměstnanost, bezdomovectví) byla zapovězená veřejnému mínění. Každý občan musel mít zaměstnání. Pokud jej neměl a byl závislý na druhých, hrozilo mu i vězení.

„Rozdíl v životním standardu domácností závisely především na počtu výdělečně činných osob a osob závislých (nezaopatřených dětí).“⁴⁶ Nejvíce vyskytovaným typem nízkopříjmové rodiny v tehdejší společnosti (během 80. let minulého století) byla rodina ve složení: výdělečně činný otec (který byl většinou zaměstnán jako dělník), matka v domácnosti a dvě malé děti. V roce 1980 takováto rodina činila 23,2 % nízkopříjmových domácností. Roku 1988 už byl její podíl na 31,6 %. Naopak nejméně vyskytujícím se typem nízkopříjmové rodiny byla rodina ve složení: zaměstnaný otec, zaměstnaná matka a jedno dítě, s podílem pouze 1,7 %. Nicméně mezi nízkopříjmové rodiny patřily také rodiny neúplné.⁴⁷

1. 6. 2. Současný stav v ČR

Po pádu komunistického režimu se chudoba opět dostala do popředí zájmu zkoumání. Ve střední Evropě se na jejím zkoumání podíleli začátkem 90. let Světová banka a Mezinárodní měnový fond. Počáteční interpretace výsledků zkoumání se ovšem zajímaly o chudobu v Polsku a Maďarsku, kde byla situace o poznání horší než v bývalém Československu. Nicméně, po změně státního uspořádání, se objevily i nové problémy. Tržní systém,

---

⁴⁴ VEČERNÍK, Jiří a Martina MYSÍKOVÁ. CHUDOBA V ČESKÉ REPUBLICE KRITICKÝ POHLED NA EVROPSKÉ UKAZATELE [online]. Praha: Sociologický ústav Akademie věd ČR, 2015 [cit. 2020-01-31]. ISBN 978-80-7330-283-2. Dostupné z: https://www.soc.cas.cz/sites/default/files/publikace/vecernik-mysikova-chudoba_v_ceske_republice-kriticky_pohled_na_evropske_ukazatele.pdf. s. 65.

⁴⁵ Tamtéž.

⁴⁶ KOTÝNKOVÁ, Magdalena. Sociální ochrana chudých v České republice. Praha: Oeconomica, 2007. ISBN 978-80-245-1302-7. s. 19.

⁴⁷ Tamtéž, s. 20-21.

který vystřídal centrálně plánované hospodářství, přispěl značnou mírou ke zvýšení míry příjmové nerovnosti. Započala transformace cen potravin, daní, příspěvků na pojištění v případě nezaměstnanosti. Míra chudoby se oproti očekáváním razantně nezvýšila, neboť výška cen se brzy zklidnila a zaměstnanost se dokázala udržet na vysoké úrovni.⁴⁸

V současnosti si ČR nevede špatně. Pod hranicí chudoby u nás v roce 2016 žilo přibližně 1,02 milionu obyvatel, což činilo 9,7 % z celé populace. Nejhorší byla situace na severozápadě země a v Moravskoslezském kraji. Nejnižší výskyt obyvatel pod hranicí chudoby byl v Praze a ve Středočeském kraji.⁴⁹

Mezi skupiny ohrožené chudobou patří nezaměstnaní, matky samoživitelky nebo rodiny s více dětmi. Více se o skupinách ohrožených chudobou rozepíšu v kapitole níže.

SKUPINA OSOB	Podíl ohrožených osob (%)	SKUPINA OSOB	Podíl ohrožených osob (%)
Osoby celkem	9,6	Domácnosti bez dětí	9,7
Muži	7,8	Jednotlivci	27,8
Ženy	11,4	2 dospělí (jeden 65 let a více)	4,1
do 18 let	11	2 dospělí (oba do 65 let)	5,8
18-64	7,7	Domácnosti s dětmi	9,5
65 a více	14,2	1 dospělý, alespoň 1 závislé dítě	30,1
Pracující osoby celkem	3,4	2 dospělí, 1 závislé dítě	8,5
Nezaměstnaní	53,2	2 dospělí, 2 závislé děti	5,8
Důchodci	14,2	2 dospělí, 3 a více závislých dětí	15,7
Ostatní neaktivní	14,5	ostatní domácnosti se závislými dětmi	5,9

Obrázek 2 - Osoby ohrožené chudobou

Zdroj: Osoby ohrožené chudobou v letech 2013 – 2018, upraveno. Český statistický úřad [online]. [cit. 2020-02-03]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/91839453/1600211919.pdf/cf53b95c-a879-4aef-9cde-bf6967884d56?version=1.0/>

Dle Večerníka a Mysíkové u nás stále nejsou statistické výzkumy chudoby dostatečné, jedná-li se o specifické skupiny populace. Mezi takové skupiny řadí bezdomovce, osoby

⁴⁸ VEČERNÍK, Jiří a Martina MYSÍKOVÁ. CHUDOBA V ČESKÉ REPUBLICE KRITICKÝ POHLED NA EVROPSKÉ UKAZATELE [online]. Praha: Sociologický ústav Akademie věd ČR, 2015 [cit. 2020-01-31]. ISBN 978-80-7330-283-2. Dostupné z: https://www.soc.cas.cz/sites/default/files/publikace/vecernik-mysikova-chudoba_v_ceske_republice-kriticky_pohled_na_evropske_ukazatele.pdf, s. 69.

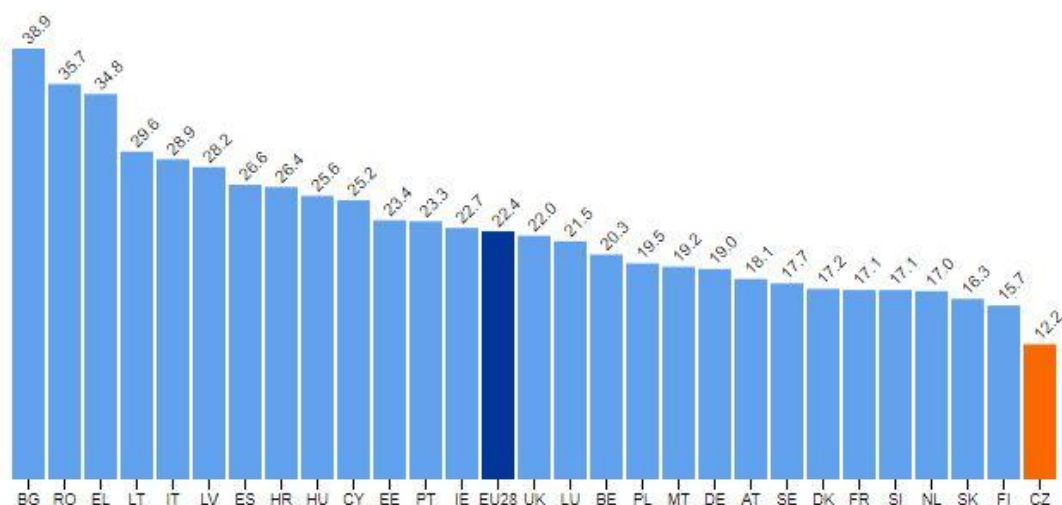
⁴⁹ POD HRANICÍ PŘÍJMOVÉ CHUDOBY ŽIJE V ČESKU MILION LIDÍ. PŘESTO JSME NA TOM JAKO SKANDINÁVIE. EURO.cz [online]. 2017 [cit. 2020-02-03]. Dostupné z: <https://www.euro.cz/byznys/pod-hranici-prijmove-chudoby-zije-v-cesku-milion-lidi-presto-jsme-na-tom-jako-skandinavie-1343933>

v pečovatelských zařízeních nebo cizí pracovníky. Nejčastěji jsou výzkumy zaměřeny na společnosti tolik diskutovanou romskou populaci.⁵⁰

Ve srovnání s jinými státy Evropské unie je na tom ČR nejlépe. Jak lze vidět na grafu níže, podíl obyvatelstva ohroženého příjmovou chudobou nebo sociálním vyloučením byl v EU v roce 2017 v průměru 22,4 % (data pro EU jsou stanovena odhadem), kdežto v ČR byl tento průměr ve stejném roce na hodnotě 12,2 %.⁵¹

Celková populace ohrožená příjmovou chudobou nebo sociálním vyloučením podle zemí, 2017 (v %)

Obrázek 3 - Ohrožení příjmovou chudobou nebo sociálním vyloučením - EU28, 2017

Zdroj: Ohrožení příjmovou chudobou nebo sociálním vyloučením-EU28, 2017. Český statistický úřad [online]. [cit. 2020-02-03].

Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/ohrozeni-prijmovou-chudobou-nebo-socialnim-vyloucenim-eu-28-2017/>

⁵⁰ VEČERNÍK, Jiří a Martina MYSÍKOVÁ. CHUDOBA V ČESKÉ REPUBLICE KRITICKÝ POHLED NA EVROPSKÉ UKAZATELE [online]. Praha: Sociologický ústav Akademie věd ČR, 2015 [cit. 2020-01-31]. ISBN 978-80-7330-283-2. Dostupné z: https://www.soc.cas.cz/sites/default/files/publikace/vecernik-mysikova-chudoba_v_ceske_republice-kriticky_pohled_na_evropske_ukazatele.pdf, s. 69.

⁵¹ Ohrožení příjmovou chudobou nebo sociálním vyloučením-EU28, 2017. Český statistický úřad [online]. [cit. 2020-02-03]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/ohrozeni-prijmovou-chudobou-nebo-socialnim-vyloucenim-eu-28-2017/>

1. 7. SKUPINY NEJČASTĚJI POSTIHNUTÉ CHUDOBOU

Ve společnosti lze vyčlenit několik skupin obyvatelstva, u kterých jsou větší předpoklady postižení chudobou. Tyto skupiny se liší pohlavím, věkem, handicapem nebo například původem. Proto v této kapitole popíšu skupiny, které jsou, dle mého mínění, chudobou nejvíce ohroženy.

1. 7. 1. Bezdomovci

Průdková tvrdí, že *„bezdomovec je člověk, kterého z různých důvodů postihlo společenské vyloučení a ztráta bydlení nebo který je touto ztrátou ohrožen, žije na veřejných místech či v neadekvátních a nebo nejistých bytových podmínkách.“*⁵² Často se jedná o lidi, kteří jsou opuštění, bez zázemí, bez smyslu života, zahořklí či zranění. Bezdomovci bývají označováni za osoby společensky nepřizpůsobivé, za nositele sociálního selhání, jenž ohrožují nejen sebe, ale i další lidi. Širší veřejnost ohrožují především proto, že se soustřeďují ve větších městech, kde mají lepší podmínky přežití. Větší města těmto osobám postiženým chudobou poskytují značnou anonymitu.⁵³

Bezdomovectví má své formy. Dělíme je na bezdomovce zjevné, skryté a potenciální. Zjevná forma – lze identifikovat na první pohled (zápach, vzhled, znečištěný oděv; nebo chováním – přebírání popelnic). Většinou s sebou nosí zavazadla. Společností jsou nejvíce vnímáni.

Skrytá forma – žijí jako bezdomovci, ale nelze to na první pohled určit, a to především proto, že svůj životní styl a problémy skrývají. Snaží se vzhledem zapadnout do společnosti a pohrdají zjevnými bezdomovci. Během zimy hledají přístřeší v azylových domech, které po krátké době opouštějí. Jen zřídka hledají pomoc u sociálních pracovníků. Velmi často mění místo svého pobytu.

Potenciální forma – jedná se o lidi, kterým toto nebezpečí hrozí. Obvykle mají zaměstnání i bydlení, ovšem bydlení nejisté. Ze dne na den se mohou octnout na ulici. Mezi takové patří i mladí lidé (např. po skončení ústavní výchovy nemají možnost návratu

---

⁵² PRŮDKOVÁ, Táňa a Přemysl NOVOTNÝ. Bezdomovectví. Praha: Triton, 2008. ISBN 978-80-7387-100-0. s. 10.

⁵³ Tamtéž, s. 11-12.

k rodině), lidé propuštění z vězení, lidé žijící v podnájmu (pokud není řádně sepsána nájemní smlouva), rozvedení, nezaměstnaní, a tak dále.⁵⁴

Za bezdomovectví ne vždy může jen daná osoba. Nemusí být zapříčiněno sociální nepřizpůsobivostí či závislostí na omamných látkách. Může se jednat o důsledek nedostatku levného bydlení nebo levných bytů, vysoká nezaměstnanost, nebo nedostatečná úroveň péče o mentálně postižené osoby.⁵⁵

V ČR se na jaře roku 2019 vyskytovalo přibližně 23 830 osob bez domova, z toho 2 600 dětí.⁵⁶

Domnívám se, že výskyt vysokoškolských studentů mezi bezdomovci bude minimální. Průzkumy na toto téma se nevyskytují. Proto, pokud nějací takoví existují, budou se nejspíš řadit do skupiny skrytých bezdomovců.

1. 7. 2. Etnické menšiny a migranti

Chudoba je u příslušníků skupin etnických minorit častější než u příslušníků většinového obyvatelstva. Taková chudoba se neprojevuje pouze nízkým příjmem či nejistou pozicí v zaměstnání. Nevýhody spočívají v nerovnosti v přístupu k lékařské péči, vzdělání, ve snížených životních šancích a zúžené kvalitě života. Je spojena především s diskriminací v důsledku xenofobie a rasismu.⁵⁷

V ČR se taková chudoba vyskytuje hlavně u Romů, především díky jejich obecně nízké úrovni vzdělání a pověsti nespolehlivých pracovníků. Takové vlastnosti jim neumožňují kvalitní postavení na trhu práce. Kvůli tomu se může vyskytovat větší nárůst kriminality a závislost na sociálním státě.⁵⁸

Uplatňuje se dvojí model adaptace příslušníků diskriminovaných etnických skupin:

1. Model jejich svébytné existence – může být důsledkem rasové, etnické a kulturní segregace;

---

⁵⁴ PRŮDKOVÁ, Táňa a Přemysl NOVOTNÝ. *Bezdomovectví*. Praha: Triton, 2008. ISBN 978-80-7387-100-0. s. 13-14.

⁵⁵ MAREŠ, Petr. *Sociologie nerovnosti a chudoby*. Praha: Sociologické nakladatelství, 1999. *Základy sociologie*, sv. 6. ISBN 80-85850-61-3. s. 58.

⁵⁶ Ministerstvo práce a sociálních věcí České republiky: *Kolik žije v ČR bezdomovců? Výzkumný ústav práce a sociálních věcí představil závěry rozsáhlého průzkumu* [online]. [cit. 2020-02-11]. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/web/cz/-/kolik-zije-v-cr-bezdomovcu-vyzkumny-ustav-prace-a-socialnich-veci-predstavil-zavery-rozsahleho-pruzkumu>

⁵⁷ MAREŠ, Petr. *Sociologie nerovnosti a chudoby*. Praha: Sociologické nakladatelství, 1999. *Základy sociologie*, sv. 6. ISBN 80-85850-61-3, s. 55.

⁵⁸ Tamtéž.

2. Model rozbití systému jejich sociálních vztahů a sociálních institucí a jejich asimilace – hrozí riziko rozsáhlé závislosti diskriminovaných etnických menšin na sociálním státě.⁵⁹

Riziko páchaní majetkové trestné činnosti z důvodu chudoby se může projevat i u zástupců etnických menšin, kteří nemají legalizovaný pobyt na území ČR (nebylo uděleno státní občanství nebo povolení k trvalému pobytu). Takové chování vede k nevoli u majoritní společnosti, a navíc může být podnětem k aktivitám extremistických skupin.⁶⁰

1. 7. 3. Ženy (tzv. „feminizace chudoby“)

Do této chudoby patří chudoba svobodných žen, osamělých matek, ale také chudoba žen uvnitř úplných rodin (např. na mateřské dovolené). Chudoba u žen je dána těmito faktory:

1. vytlačení žen z trhu práce na přelomu 20. století, které vedlo k silnější závislosti na dávkách sociálního státu;
2. směřování žen do málo placené práce a jejich malý podíl v dobře placených a manažerských pozicích;
3. mzdová diskriminace žen v porovnání s muži na stejných pozicích;
4. vysoký podíl žen na pracovních místech s částečným úvazkem či se sdílením úvazku;
5. všechna omezení veřejných služeb sociálního státu dopadá více na ženy než na muže, neboť právě ženy jsou nejčastějšími klienty těchto služeb.⁶¹

Diskriminace žen na trhu práce je odůvodněna jejich rolí v rodině. Muž bývá považován za živitele rodiny, kdežto žena – manželka má pečovat o domácnost, děti a manžela. To se dále podepisuje na tom, že jsou ženy (spolu se zahraničními pracovníky a důchodci) propouštěny v první vlně při každé ekonomické krizi. Muži, jakožto živitelé rodin, znamenají pro rodiny většinu příjmu rodiny. Ženy mají možnost rozhodovat o využití značné části rodinných příjmů, nicméně toto rozhodování se týká spíše vymezeného okruhu výdajů. Nejčastěji se jedná o výdaje, které mají posloužit k chodu rodiny. Muži si často musí vystačit s menší částí příjmu

---

⁵⁹ MAREŠ, Petr. Sociologie nerovnosti a chudoby. Praha: Sociologické nakladatelství, 1999. Základy sociologie, sv. 6. ISBN 80-85850-61-3. s. 56.

⁶⁰ Vláda České republiky: Rada vlády pro národnostní menšiny [online]. [cit. 2020-02-11]. Dostupné z: <https://www.vlada.cz/scripts/detail.php?id=1428>

⁶¹ MAREŠ, Petr. Sociologie nerovnosti a chudoby. Praha: Sociologické nakladatelství, 1999. Základy sociologie, sv. 6. ISBN 80-85850-61-3. s. 51.

rodiny, ale nakládají s ní pouze v rámci svých osobních potřeb. Z důvodu nerovné redistribuce se mohou vyskytovat chudé ženy i v nechudých rodinách.⁶²

Feminizace chudoby se nejvíce vyskytuje u neúplných rodin. Takové rodiny mohou být ve složení svobodná či rozvedená matka a 1 či více dětí nebo se projevuje u osamělých žen (vdov). Situace těchto rodin bývá často pozitivně ovlivněna podporou od bývalého partnera nebo politikou sociálního pojištění. Nicméně i nadále zůstává důležitým faktorem dostupnost pracovních příležitostí pro tyto ženy.⁶³

1. 7. 4. Staří lidé

„*Riziko a rozsah chudoby se mění v závislosti na věku*“.⁶⁴ Dle Rowntreeho je největší riziko chudoby ve třech obdobích života – v dětství, během rodičovství, ve stáří. Toto riziko je důsledkem poklesu příjmů, či záměnou mzdy, která měla původ na trhu práce, za starobní důchod. Staří lidé jsou chudobou dle Mareše ve všech evropských zemích nejvíce postiženou skupinou obyvatelstva. Nejhůře jsou na tom tací, kteří jsou pro svůj pokročilý věk ve špatném zdravotním stavu (například nemobilní a chronicky nemocní), většinou žijí bez partnera, a mnohdy nejsou navštěvováni ani svými vlastními dětmi.⁶⁵

Chudoba u starých lidí má původ v jejich vyloučení z trhu práce – důchody jsou nižší než mzdy, a proto nutí ke snížení životní úrovně (pokud si dotyčný ve svém produktivním věku neodkládal stranou dostatečný obnos peněz). Oproti předchozím obdobím je ve stáří nutné obětovat větší podíl příjmů na nezbytné potřeby (jídlo, oděv, bydlení, péči o zdraví nebo např. na osobní péči). S odchodem z trhu práce navíc přicházejí o výhody ze sociálních služeb spojených se zaměstnáním či o sociální status spojený se zaměstnáním. Navíc s věkem klesá adaptabilita, staří lidé nejsou schopni sledovat a formulovat efektivní životní strategie, a zareagovat tak na vývoj okolního světa. Bohužel se často stávají terčem šizení při nákupech (tzv. problematika „šmejdu“).⁶⁶

---

⁶² MAREŠ, Petr. Sociologie nerovnosti a chudoby. Praha: Sociologické nakladatelství, 1999. Základy sociologie, sv. 6. ISBN 80-85850-61-3. s. 52.

⁶³ Tamtéž. s. 52.

⁶⁴ Tamtéž. s. 49.

⁶⁵ Tamtéž.

⁶⁶ Tamtéž.

1. 7. 5. Handicapovaní

Do této skupiny patří tělesně i duševně handicapovaní. Někteří handicapovaní jsou vyloučeni z trhu práce – u některých je při vstupu na trh práce jejich handicap dokonce překážkou, a znamená to tak život na relativně nízkých sociálních dávkách. Jiné handicapy mohou být i důvodem k diskriminaci postižených. Existují specifické náklady, jenž život s handicapem nese. Tyto náklady nesou buď sami postižení nebo jejich rodinní příslušníci. V některých případech totiž mohou být vyloučeni z trhu práce i příbuzní postiženého, neboť tyto osoby potřebují celodenní péči. Náklady mohou zahrnovat nákup nezbytných pomůcek, přizpůsobení bydlení, zvýšené náklady na lékařskou péči, zvýšené náklady na speciální potraviny a tak dále.⁶⁷

Mezi další skupiny ohrožené chudobou bych zařadil nedostatečně vzdělané, čerstvé absolventy škol, drogově závislé a v neposlední řadě také různé kombinace těch, o kterých jsem se v této kapitole zmínil.

---

⁶⁷ MAREŠ, Petr. Sociologie nerovnosti a chudoby. Praha: Sociologické nakladatelství, 1999. Základy sociologie, sv. 6. ISBN 80-85850-61-3. s. 54-55.

1. 8. NÁSTROJE ELIMINUJÍCÍ CHUDOBU

Pokud se člověk dostane do nežádoucí situace, ze které vychází chudoba, měl by to v první řadě řešit sám (popřípadě s rodinou a blízkými). Nepodaří-li se člověku vyřešit nepříznivou situaci vlastními silami, může se obrátit na stát. Stát by do této nepříznivé situace měl zasáhnout skrze sociální politiku a pokusit se zabránit, aby člověk nepadl na úplné dno.

System sociální politiky v ČR by měl být založen na třech pilířích:

- sociální pomoci, kdy dávky mají dorovnat příjem (jedince/rodiny/domácnosti) na výši existenčního minima;
- sociální podpoře, kdy úkolem dávek je zamezit poklesu životní úrovně, které jsou způsobeny vymezenými stavu a událostmi (například úmrtí v rodině);
- sociálním pojištěním, kdy dávky jsou nárokem pojištěnců z dříve jimi placeného pojištění a z příspěvku dalších subjektů (například zaměstnavatele).⁶⁸

Důležitými pojmy v oblasti eliminace chudoby jsou existenční a životní minimum. Existenční minimum je částka, která je považována za nezbytně nutnou k tomu, aby si člověk zajistil výživu a ostatní potřeby nezbytně nutné k přežití. Nelze ho využít u nezaopatřeného dítěte, u poživatele starobního důchodu, u osoby starší 68 let a u osoby, která má invaliditu třetího stupně. Jeho částka je stanovena na 2490 Kč.⁶⁹ Kdežto „životní minimum je minimální společensky uznaná hranice peněžních příjmů k zajištění výživy a ostatních základních osobních potřeb.“⁷⁰ Na rozdíl od existenčního minima má tedy pokrýt výdaje na bydlení, stravu, a základní ošacení. Výše životního minima se odvíjí od různých typů domácností. Pro jednotlivce je tato částka stanovena na 3860 Kč.⁷¹

Sociální pomoc a její dávky pomáhají lidem v hmotné a sociální nouzi. Hmotná nouze je stavem, kdy příjem nedosahuje ani životního minima a vlastními silami si ho nelze zvýšit (kvůli věku, zdravotnímu stavu). Sociální nouze je stavem, kdy člověk není schopen naplnit své základní životní potřeby kvůli věku (nezletilosti), zdravotnímu stavu nebo ztrátě

---

⁶⁸ MAREŠ, Petr. Sociologie nerovnosti a chudoby. Praha: Sociologické nakladatelství, 1999. Základy sociologie, sv. 6. ISBN 80-85850-61-3. s. 201.

⁶⁹ Životní a existenční minimum. Ministerstvo práce a sociálních věcí České republiky [online]. [cit. 2020-04-06]. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/web/cz/zivotni-a-existencni-minimum-od-1.-dubna-2020>

⁷⁰ Tamtéž.

⁷¹ Tamtéž.

soběstačnosti.⁷² Nástroji sociální pomoci jsou poradenství, sociální prevence, sociální služby (domovy důchodců, ústavy sociální péče o mládež, ...).⁷³

Na rozdíl od systému sociální pomoci se systém sociálních podpor zaměřuje i na osoby, které mají příjem nad hranicí životního minima. Mezi nástroje sociální podpory patří příspěvek při porodu, rodinné přídavky, pohřebné, nebo například náhradní rodinná péče o opuštěné děti.⁷⁴

Při sociálním pojištění si pojištěná osoba ukládá prostředky pro případ nouze (v případě nemoci či nezaměstnanosti). Prostředky si však ukládá i v době relativního dostatku. Tyto prostředky jdou na tzv. sociální politiku státu, kde jsou dále přerozdělovány (např. výše zmíněné sociální dávky). Nelze tedy říci, že každý jedinec má u státu „svůj“ účet, ze kterého v případě nutnosti může čerpat. Pojišťovací systémy jsou v dnešní době většinou povinné v každém státě.⁷⁵

---

⁷² MAREŠ, Petr. Sociologie nerovnosti a chudoby. Praha: Sociologické nakladatelství, 1999. Základy sociologie, sv. 6. ISBN 80-85850-61-3. s. 205.

⁷³ KREBS, Vojtěch a Jaroslava DURDISOVÁ. Sociální politika. 5., přeprac. a aktualiz. vyd. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2010. ISBN 978-80-7357-585-4. s. 205.

⁷⁴ Tamtéž. s. 206.

⁷⁵ Tamtéž.

1. 9. STUDENTI A CHUDOBA

Domnívám se, že studenti (zejména ti vysokoškolští) by měli být jednou z nejméně ohrožených skupin, kterou by měla chudoba postihnout. Všichni studenti by měli být chráněni státem (například formou dotovaného jízdného, daňového zvýhodnění či formou nejrůznějších dalších výhod), rodinou (kapesné, oblečení, ubytování), často i školou (různá stipendia). Vysokoškolští studenti (a někteří středoškolští) mají většinou i prostor k tomu, aby při studiu navštěvovali různé brigády a zaměstnání, čímž by si mohli navíc finančně přilepšit.

Také se domnívám, že vysokoškolští studenti budou nejméně ohroženou skupinou z toho důvodu, že většina z nich bude mít úspěšné rodiče s vysokoškolským titulem. Jejich děti studují vysokou školu především proto, že jim rodiče dávají kvalitní zázemí (nejen finanční), ale také příklad, jak by se jim jednou mohlo žít s vysokoškolským titulem. Osobně si myslím, že pokud má některý z rodičů vystudovanou vysokou školu, jeho dítě půjde studovat vysokou školu také.

V akademickém roce 2019/2020 bylo v ČR k datu 20. 1. 2020 celkem 354 925 studentů.⁷⁶ Na Univerzitě Pardubice studuje k datu 31. 12. 2019 celkem 6 871 studentů. Univerzita Pardubice svým studentům poskytuje stipendia pravidelně vyplácená (ubytovací, prospěchová a sociální), ale také stipendia jednorázově vyplácená (např. na podporu studia v zahraničí, za reprezentaci školy na poli sportovním

Statistika aktivních studií k 31.12.2019					
Fakulta	Typ studia				Celkem
	B	M	N	D	
2500 Univerzita Pardubice					
25110 Fakulta restaurování	65	0	24	0	89
25210 Fakulta filozofická	776	0	216	77	1 069
25310 Fakulta chemicko-technologická	934	0	292	145	1 371
25410 Fakulta ekonomicko-správní	1 289	0	312	28	1 629
25510 Dopravní fakulta Jana Pernera	881	0	318	69	1 268
25520 Fakulta zdravotnických studií	668	0	168	7	843
25530 Fakulta elektrotechniky a informatiky	487	0	77	38	602
Celkem	5 100	0	1 407	364	6 871

Obrázek 4 - Počet studentů na Univerzitě Pardubice

B – bakalářský, M – magisterský, N – navazující magisterský, D – doktorský.

Zdroj: Ing. Ondřej Prusek PhD. Univerzita Pardubice: Oddělení pro vzdělávání.

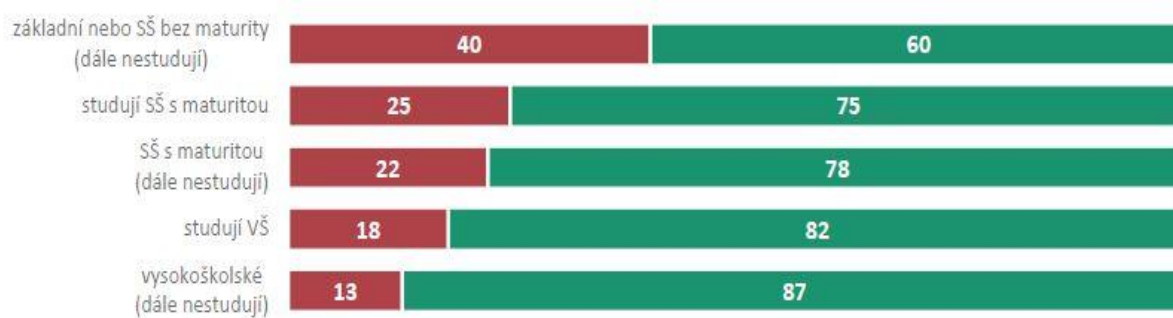
⁷⁶ Souhrn VŠ – studenti, absolventi (fyzické osoby) podle formy a typu studijního programu. Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy [online]. [cit. 2020-04-06]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/skolstvi-v-cr/statistika-skolstvi/data-o-studentech-poprve-zapsanych-a-absolventech-vysokych>

nebo uměleckém).⁷⁷ Sociální stipendium se přiznává pouze studentům, kteří mají nárok na přídavek na dítě. Takových studentů se na pardubické Univerzitě nachází v akademickém roce 2019/2020 pouze 21⁷⁸.

Studenti mají ke studiu notnou podporu od státu. Například státní vysoké školy jsou financovány ze státního rozpočtu, studenti tedy za studium neplatí. Stát dále platí za studenty zdravotní pojištění, a to až do 26 let. Pracující student může dle svého studia uplatnit slevu na dani (do 26 let/do 28 let prezenčního doktorského studia). Stipendia přiznává sama vysoká škola nebo příslušná fakulta dle příslušných stipendijních fondů dle stipendijního řádu. Stipendia mohou být přiznána za vynikající studijní výsledky, na výzkumnou, vývojovou a inovační činnost, na podporu studia v zahraničí, nebo například studentům doktorských studijních programů.⁷⁹

Velkou pomoc vysokoškolským studentům ze strany státu vnímám v podobě slev na studentském jízdném, kdy studenti ve věku 15-26 let platí jízdné v maximální výši 75% ceny.⁸⁰

V dubnu 2018 provedla společnost Median pro Charitu ČR a římskokatolickou církev průzkum s názvem Mladí a chudoba. Z celkového vzorku je ohroženo chudobou 18 % mladých, kteří studují vysokou školu.⁸¹ Z toho vyplývá, že z celkového počtu vysokoškolských studentů

Obrázek 5 - Ohroženost chudobou podle dosaženého nebo získávaného vzdělání

Zdroj: MEDIAN: Mladí a chudoba [online]. [cit. 2020-02-16].

Dostupné z: http://www.median.eu/cs/wp-content/uploads/2018/06/chudoba_mladych_TK_v01.pdf/

⁷⁷ Univerzita Pardubice: Stipendia. Univerzita Pardubice [online]. [cit. 2020-04-06]. Dostupné z: <https://www.upce.cz/stipendia-1>

⁷⁸ ŘEPKOVÁ, Isabela. Univerzita Pardubice: Oddělení pro vzdělávání. [cit. 2020-02-11].

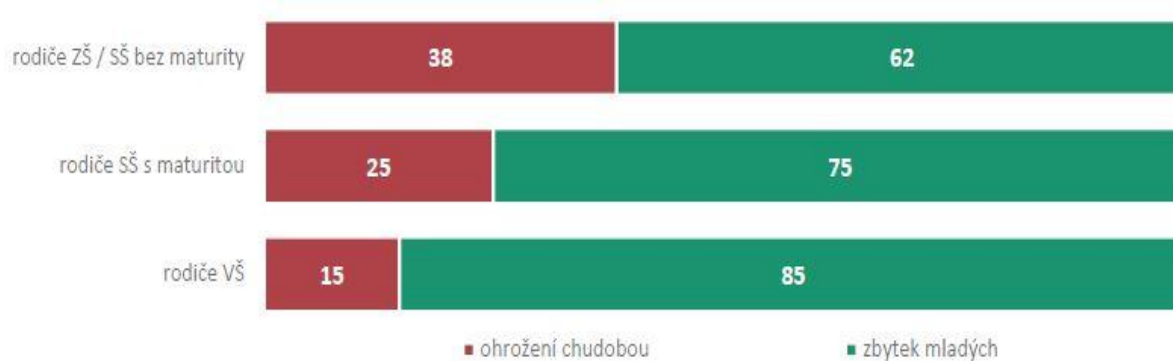
⁷⁹ EURYDICE: Česká-republika:Financování terciárního vzdělávání [online]. [cit. 2020-02-16]. Dostupné z: https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/higher-education-funding-21_cs

⁸⁰ EURYDICE: Česká-republika:Financování předškolního a školního vzdělávání [online]. [cit. 2020-02-16]. Dostupné z: https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/early-childhood-and-school-education-funding-21_cs#3_1_5_Financni_podpora_zaku

⁸¹ MEDIAN: Mladí a chudoba [online]. [cit. 2020-02-16]. Dostupné z: http://www.median.eu/cs/wp-content/uploads/2018/06/chudoba_mladych_TK_v01.pdf

v ČR by mělo být chudobou ohroženo 63 887 studentů, z celkového počtu studentů na Univerzitě Pardubice by mělo být chudobou ohroženo 1 237 studentů.

Dále je ohroženo chudobou 38 % mladých, jejichž rodiče nedosáhli středoškolského vzdělání s maturitou. S každým vyšším stupněm vzdělání rodičů klesá podíl mladých ohrožených chudobou.⁸²

N = 411 – pouze respondenti, kteří nežijí v domácnosti svých rodičů a uvedli vzdělání alespoň jednoho z rodičů, CAWI výzkum, zobrazena % respondentů

Obrázek 6 - Mladí ohrožení chudobou podle vzdělání rodičů.

Zdroj: MEDIAN: Mladí a chudoba [online]. [cit. 2020-02-16].

Dostupné z: http://www.median.eu/cs/wp-content/uploads/2018/06/chudoba_mladych_TK_v01.pdf/

⁸² MEDIAN: Mladí a chudoba [online]. [cit. 2020-02-16]. Dostupné z: http://www.median.eu/cs/wp-content/uploads/2018/06/chudoba_mladych_TK_v01.pdf

2. PRAKTICKÁ ČÁST

2.1. Metodologie výzkumného šetření

Praktická část mé bakalářské práce se bude zabývat výzkumem, jenž byl uskutečněn kvantitativní metodou pomocí dotazníkového šetření s cílem zjistit, jaké mají studenti Univerzity Pardubice představy o chudobě.

V dnešní době se vyskytuje mnoho skupin, které jsou postiženy chudobou. Můžeme je vidat na ulici každý den – bezdomovci, matky samoživitelky, lidé bez zaměstnání. Mezi chudými mohou být také studenti či absolventi vysokých škol. A právě na skupinu studentů bych se chtěl zaměřit. Jak si studenti Univerzity Pardubice představují chudobu? Je vysokoškolský titul zárukou toho, že se nikdy chudými nestanou? Je onen titul pro studenty zárukou, že se budou mít ve složitých životních etapách lépe než ostatní? Znají vůbec studenti někoho, kdo se s chudobou potýká? Jsou ochotni takovému člověku nabídnout pomocnou ruku? A vědí, na koho se obrátit s žádostí o pomoc?

Jaké jsou představy o chudobě mezi studenty Univerzity Pardubice, nám poskytne právě praktická část této bakalářské práce.

2.2. Cíl výzkumného šetření

Hlavním cílem výzkumného šetření bylo zjistit, jak si chudobu představují studenti Univerzity Pardubice. Čím je podle studentů chudoba nejčastěji způsobena, v jaké životní etapě se nejvíce chudoby obávají, či jak moc se chudoby obávají.

Dalšími cíli bylo zjistit, zda si studenti přivydělávají při studiu (a tím zároveň předchází chudobě), jaký finanční obnos dostávají od rodičů/osob blízkých (což může naznačit, z jakých poměrů studenti pochází), jak moc se sami studenti chudoby obávají, zda znají někoho chudého a zda jsou solidární k těmto lidem (zda nějakým způsobem pomáhají, popřípadě jak, a zda znají nějaké organizace, které řeší problém chudoby), na koho by se v případě nedostatku financí obrátili s pomocí. Jedním z cílů bylo také zjistit, jestli studentům na studium přispívá i někdo jiný než rodiče. Zajímalo mě, zda studenti pobírají nějaké stipendium, popřípadě jaké, do jaké celkové výše dosahuje jejich finanční obnos, který mají k dispozici (peníze od rodičů, osob blízkých, výplaty ze zaměstnání a brigád, stipendia, ...), a do jaké výše dosahují jejich celkové měsíční výdaje a za co konkrétně utrácejí nejvíce peněz (stravování, bydlení, doprava, kulturní život, ...).

2. 3. Stanovení hypotéz

Hypotéza je vědeckým předpokladem, který vzniká na základě osobní zkušenosti zkoumatele, na jeho predikci a pozorování. Nejedná se tedy o hádání, musí vycházet z poznatků. Z dat získaných během výzkumu se následně hypotézy potvrdí či vyvrátí.⁸³

K mému výzkumu jsem si stanovil následující hypotézy:

H1 - Studenti Fakulty filozofické budou více solidární než studenti z ostatních fakult.

Předpokládám, že studenti Fakulty filozofické budou solidárnější než studenti jiných fakult. Z vlastní zkušenosti vím, že několik předmětů, které jsem během bakalářského studia absolvoval, studenty k solidaritě vede. Ať už se jedná o solidaritu k handicapovaným, důchodcům či k chudým a bezdomovcům.

H2 – Polovina vysokoškolských studentů je více než 50 % závislá na finanční podpoře od rodičů, osob blízkých.

Domnívám se, že minimálně polovina respondentů bude závislých na financích od rodičů nebo osob blízkých. Někteří studenti si nepřivydělávají po brigádách, ať už kvůli tomu, že kvůli rozvrhu nejsou schopni si brigádu najít, nebo si vystačí s penězi od rodičů/osob blízkých.

H3 – S přibývajícím věkem budou mít vysokoškolští studenti stupňující se obavy z chudoby.

U této hypotézy se domnívám, že starší studenti si budou více uvědomovat povinnosti, které přináší „dospělý život“. Poplatit bydlení, stravování, dopravu, a tak dále. Studenti nižšího věku na tyto povinnosti ještě nemusí myslet.

H4 – Studentky budou mít větší obavy z chudoby než studenti.

Tento předpoklad vychází z teoretické části, konkrétně podkapitoly „feminizace chudoby“. Ženy obecně mívají menší mzdy než muži. Navíc beru v potaz, že ženy mohou být matkami samoživitelkami, kdy budou samy na jednu domácnost s dítětem.

---

⁸³ GAVORA, Peter. Úvod do pedagogického výzkumu. 4., rozš. vyd. Bratislava: Vydavateľstvo UK, 2008. ISBN 978-80-223-2391-8. s. 63-64.

H5 – Studenti s nejnižším příjmem od rodičů/osob blízkých, kteří si nepřivydělávají při studiu, se budou nejčastěji cítit chudými.

U této hypotézy vycházím z předpokladu, že studenti s nejnižším příjmem od rodičů/osob blízkých, kteří si navíc při studiu nepřivydělávají, se budou nejčastěji cítit chudými. Vrstevníci s vyššími příjmy mají více možností, co si za peníze koupit. Z vlastní zkušenosti vím, že studenti s menšími finančními příjmy si mnohdy neužívají „studentský život“ tolik, jako studenti s vyššími příjmy. A z toho důvodu si v porovnání s nimi mohou připadat chudými.

H6 – Studenti technických oborů se budou chudoby obávat méně než studenti oborů humanitních a zdravotnických.

Předpoklad u této hypotézy vychází z faktu, že technické obory jsou placeny daleko lépe než obory ostatní. Platové ohodnocení se zvyšuje s výší kvalifikace. Proto se domnívám, že student technického oboru, který dosáhne vysokoškolského vzdělání, bude mít větší plat, než student humanitního/zdravotnického oboru, který dosáhne vysokoškolského vzdělání. A proto se bude chudoby obávat méně.

2. 4. Charakteristika výzkumného souboru

Jak vyplývá již z názvu bakalářské práce, výzkum byl zaměřen na vysokoškolské studenty Univerzity Pardubice. Zaměřen byl na všechny studenty – bez rozdílu typu studia (bakalářské studium, magisterské/inženýrské studium, doktorské studium), bez rozdílu formy studia (prezenční forma studia, kombinovaná forma studia).

Výzkumný vzorek se skládá z 250 žen a 157 mužů. Z celkového počtu 407 respondentů věku staršího 19 let studuje 184 respondentů na Fakultě chemicko-technologické, 129 na Fakultě filozofické, 41 na Fakultě elektrotechniky a informatiky, 26 na Dopravní fakultě Jana Pernera, 21 na Fakultě ekonomicko-správní a pouze 6 na Fakultě zdravotnických studií. Bohužel se mi nepodařilo sehnat žádného zástupce Fakulty restaurování.

2. 5. Realizace výzkumného šetření

Sběr dat probíhal skrze dotazníkové šetření. Formu redistribuce dotazníku jsem zvolil z prostého důvodu – lze díky němu získat velké množství informací od respondentů za krátký čas. Z toho důvodu je dotazník označován za ekonomický výzkumný nástroj.⁸⁴

Nejprve jsem e-mailovou cestou kontaktoval vedoucí studijních oddělení z každé fakulty, zda by bylo možné rozeslat dotazník všem studentům dané fakulty. Tento e-mail rozeslaly svým studentům vedoucí studijních oddělení z Fakulty filozofické a z Fakulty chemicko-technologické. Odpověděly mi i vedoucí studijních oddělení z Fakulty elektrotechniky a informatiky a Fakulty ekonomicko-správní, nicméně s negativní odpovědí. Od vedoucích studijních oddělení z Fakulty zdravotnických studií, Fakulty restaurování a Dopravní fakulty Jana Pernera jsem odpověď nezískal. Proto jsem byl nucen dotazník distribuovat skrze sociální síť. Na sociálních sítích se mi podařilo získat 94 respondentů.

Celkem se mi tedy podařilo získat 407 odpovědí, které jsem poté použil do výzkumu. Sběr dat do výzkumu probíhal od 9. 3. 2020 do 29. 3. 2020.

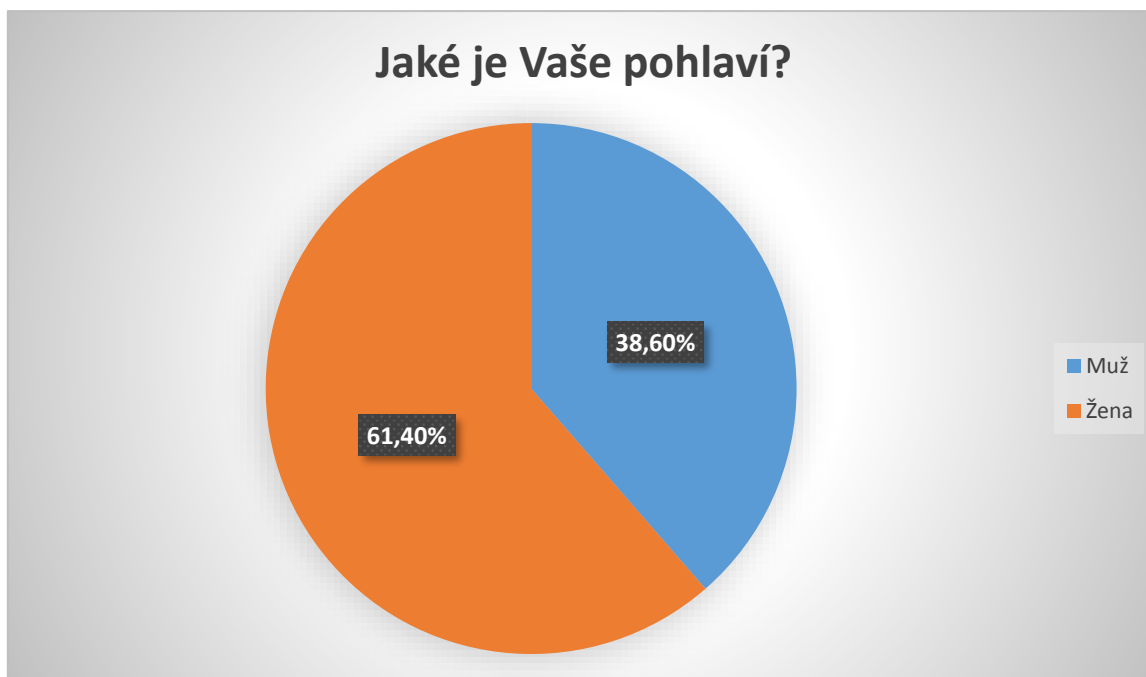
2. 6. Vyhodnocení dat

V této kapitole se s pomocí grafů podrobně rozepíšu postupně o každé otázce z dotazníku. Součástí každého grafu jsou procenta, která představují poměry odpovědí respondentů. Pod grafy je umístěn komentář, jehož obsahem jsou přesné údaje o počtech jednotlivých odpovědí respondentů.

---

⁸⁴ GAVORA, Peter. Úvod do pedagogického výzkumu. 4., rozš. vyd. Bratislava: Vydavateľstvo UK, 2008. ISBN 978-80-223-2391-8. s. 122.

Otázka č. 1

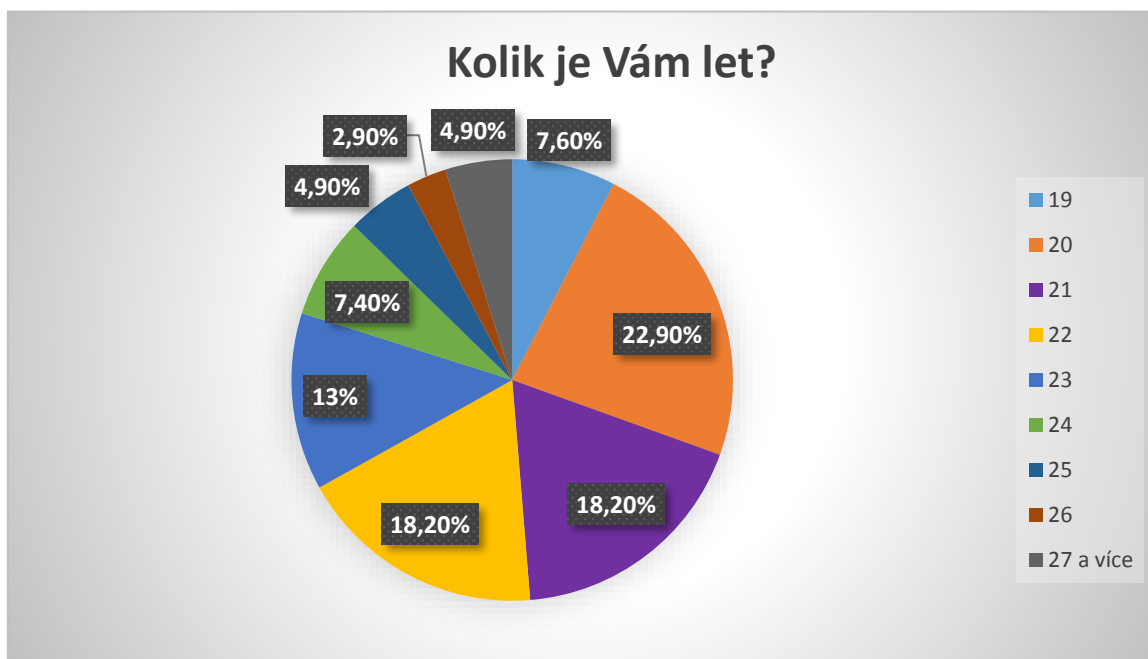

Graf 1 – Četnost pohlaví.

V první otázce jsem se dotazoval na respondentů na jejich pohlaví. Z celkového počtu 407 respondentů se dotazníkového šetření zúčastnilo 250 (61,4 %) žen a 157 (38,6 %) mužů.

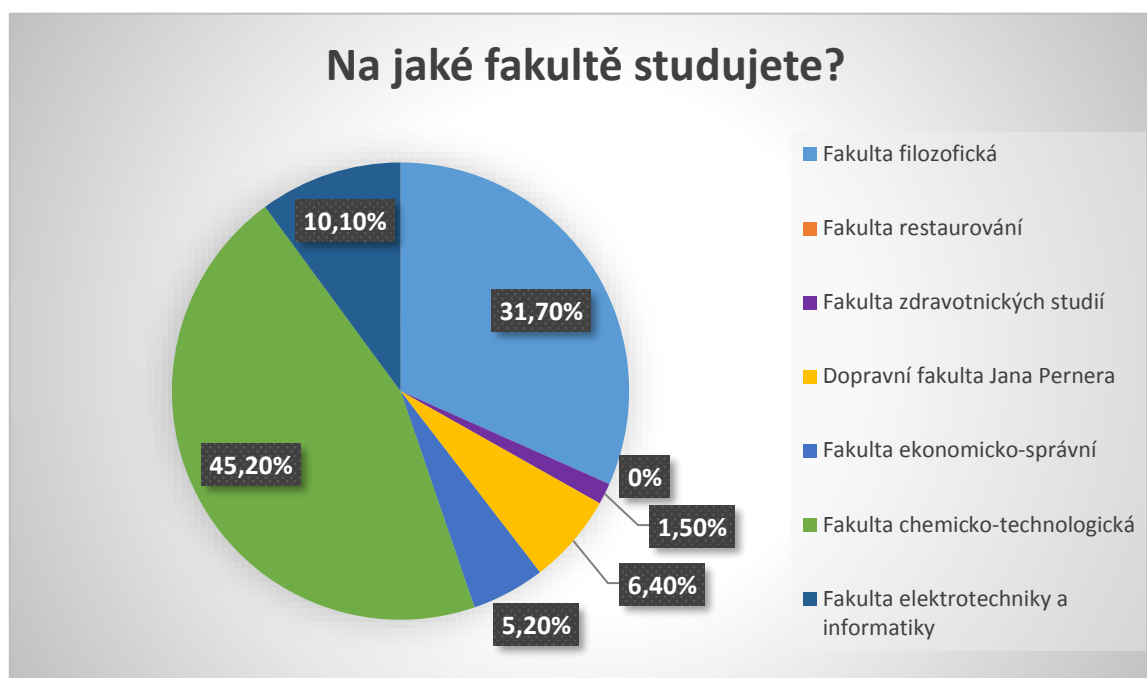
Otázka č. 2

Graf 2 – Věk respondentů.

Druhá otázka se týká věku respondentů. Z celkového počtu 407 respondentů se dotazníkového šetření zúčastnilo 31 (7,6 %) studentů ve věku 19 let, 93 (22,9 %) studentů ve věku 20 let, 74 (18,2 %) studentů ve věku 21 let, stejný počet studentů ve věku 22 let, 53 (13 %) studentů ve věku 23 let, 30 (7,4 %) studentů ve věku 24 let, 20 (4,9 %) studentů ve věku 25 let, 12 (2,9 %) studentů ve věku 26 let a 20 (4,9 %) studentů věku 27 a více let.

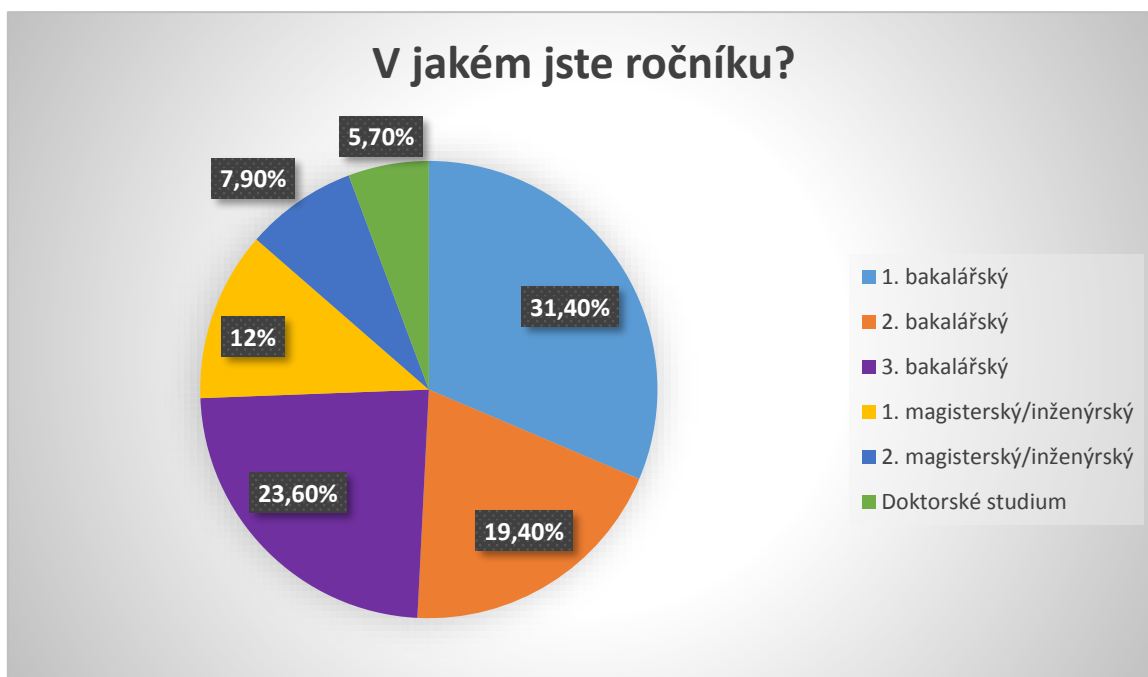
Otázka č. 3

Graf 3 – Na jakých fakultách respondenti studují.

Ve třetí otázce jsem se zaměřil na to, na jakých fakultách respondenti studují. Z celkového počtu 407 respondentů 26 (6,4 %) studuje Dopravní fakultu Jana Pernera, 21 (5,2 %) studuje Fakultu ekonomicko-správní, 41 (10,1 %) studuje Fakultu elektrotechniky a informatiky, 184 (45,2 %) studuje Fakultu chemicko-technologickou, 129 (31,7 %) studuje Fakultu filozofickou a pouze 6 (1,5 %) studuje Fakultu zdravotnických studií. Nikdo z respondentů nestuduje Fakultu restaurování.

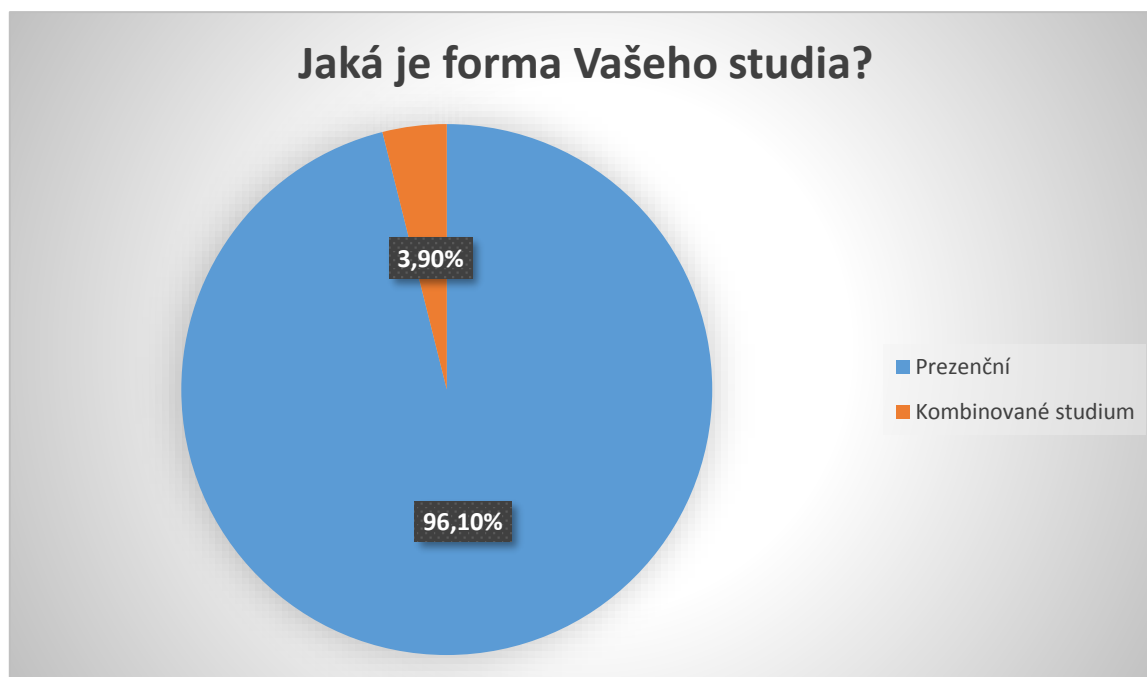
Otázka č. 4

Graf 4 – Četnost ročníků

Ve čtvrté otázce jsem se respondentů dotazoval, v jakém ročníku studují. Z celkového počtu 407 respondentů studuje 128 (31,4 %) 1. ročník bakalářského studia, 79 (19,4 %) studuje 2. ročník bakalářského studia, 96 (23,6 %) studuje 3. ročník bakalářského studia, 49 (12 %) studuje 1. ročník navazujícího magisterského/inženýrského studia, 32 (7,9 %) studuje 2. ročník navazujícího magisterského/inženýrského. Pouze 23 (5,7 %) respondentů studuje doktorském studiu.

Otázka č. 5

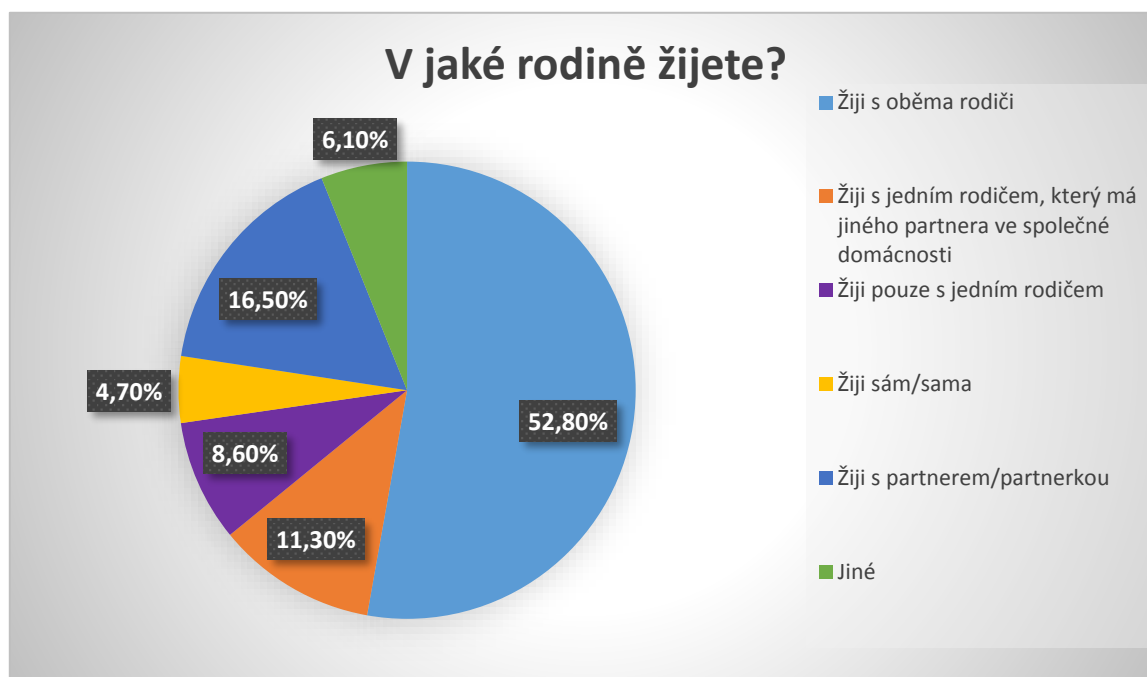
Graf 5 – Forma studia respondentů.

V otázce číslo pět jsem zjišťoval, jakou formou respondenti studují. Z celkového počtu 407 respondentů má 391 (96,1 %) respondentů prezenční formu studia. Pouze 16 (3,9 %) respondentů má kombinovanou formu studia.

Z celkového počtu 16 respondentů, kteří odpověděli, že studují kombinovanou formou, jich 6 studuje 1. ročník navazujícího magisterského/inženýrského studia, 3 respondenti studují 2. ročník navazujícího magisterského/inženýrského studia a 7 respondentů studuje doktorské studium.

Z celkového počtu 16 respondentů, kteří odpověděli, že studují kombinovanou formou, celkem 5 respondentů studuje Fakultu elektrotechniky a informatiky, 6 respondentů studuje Dopravní fakultu Jana Pernera, 3 respondenti studují Fakultu ekonomicko-správní, 1 respondent studuje Fakultu chemicko-technologickou a 1 respondent studuje Fakultu Filozofickou.

Otázka č. 6

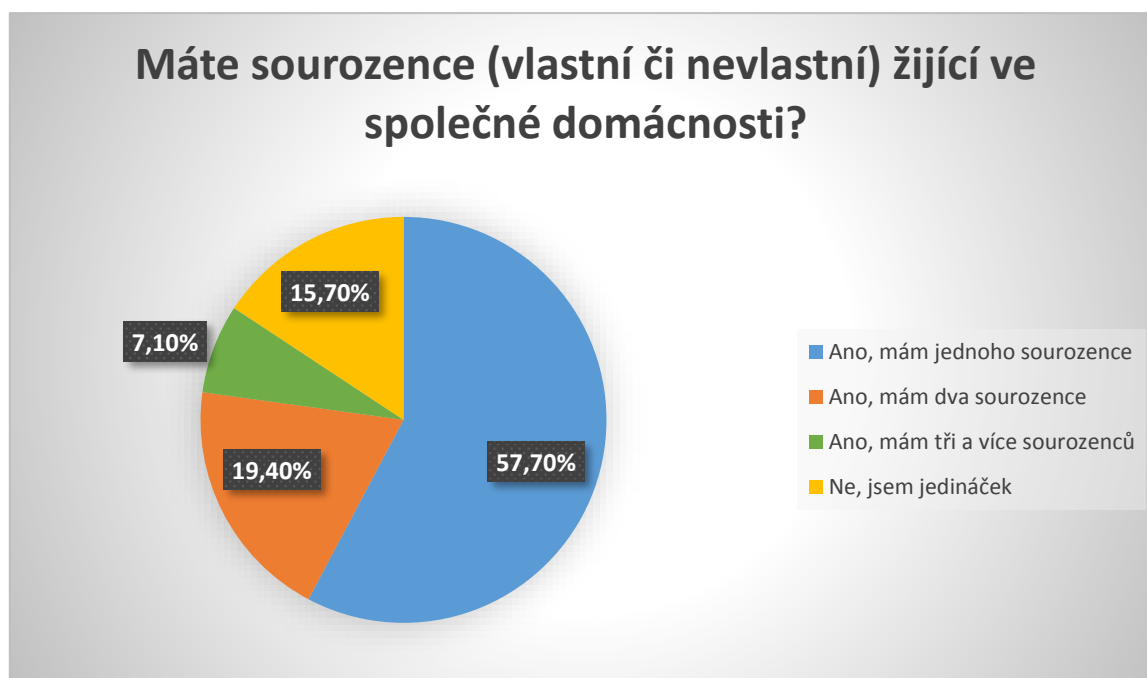
Graf 6 – Jak respondenti žijí.

U otázky číslo šest jsem zjišťoval, v jaké rodině respondenti žijí. Z celkového počtu 407 respondentů jich 215 (52,8 %) uvedlo, že žijí s oběma rodiči, 46 (11,3 %) respondentů uvedlo, že žijí s jedním rodičem, který má jiného partnera ve společné domácnosti, 35 (8,6 %) respondentů uvedlo, že žije pouze s jedním rodičem, 19 (4,7 %) respondentů žije odděleně od rodiny a 67 (16,5 %) respondentů žije s partnerem či partnerkou. 25 (6,1 %) respondentů uvedlo, že žijí v jiné rodině.

Z 25 respondentů, kteří uvedli, že žijí v jiné rodině, žije 10 studentů ve studentském bytě (forma spolubydlení), 3 respondenti žijí se sourozenci, 3 respondenti žijí u prarodičů a 1 respondent uvedl, že pochází z rodiny se střídavou péčí. Zbýlých 8 respondentů uvedlo, že žijí střídavě (s partnerem a rodiči, na koleji a s rodiči, ...).

Z celkového počtu respondentů, kteří v předchozí otázce odpověděli, že studují kombinovanou formou (celkem 16 respondentů) jich 13 uvedlo, že žijí sami, nebo s partnerem/partnerkou.

Otázka č. 7

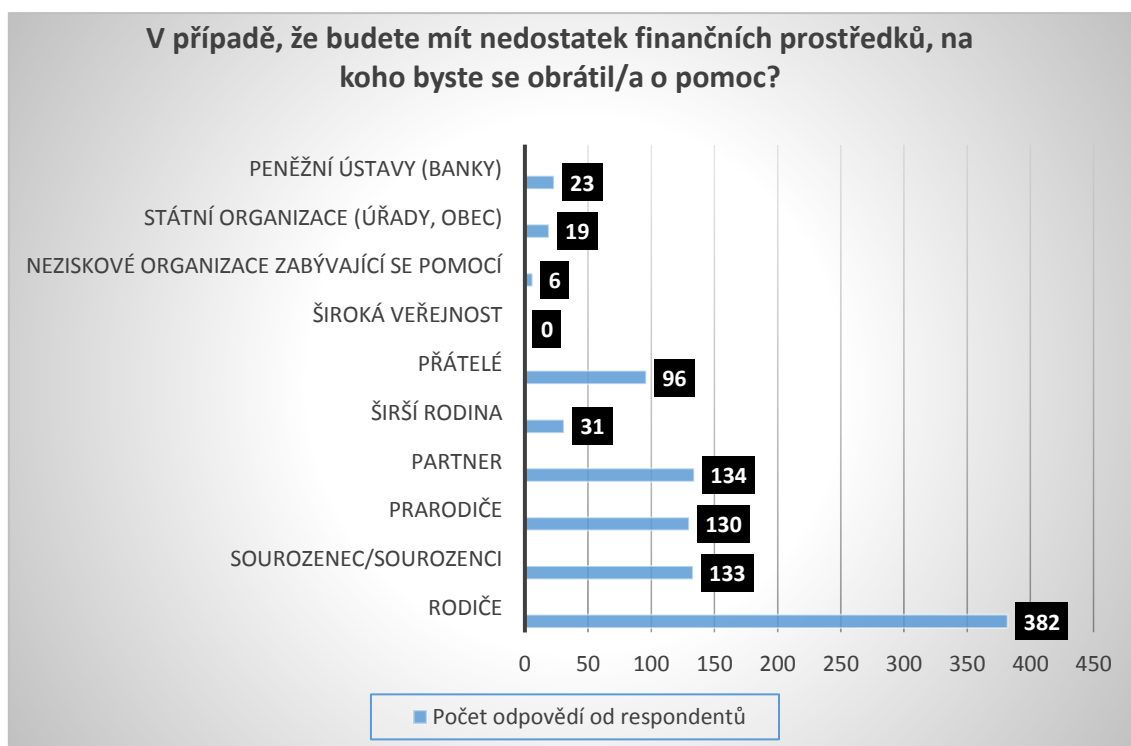

Graf 7 – Respondenti a sourozenci

V otázce číslo sedm jsem se respondentů ptal, zda žijí ve společné domácnosti se sourozenci (vlastními či nevlastními), popřípadě s kolika sourozenci obývají společnou domácnost. Ze 407 respondentů žije ve společné domácnosti s jedním sourozencem 235 (57,7 %) respondentů. 79 (19,4 %) respondentů uvedlo, že žijí ve společné domácnosti se dvěma sourozenci a 29 (7,1 %) respondentů uvedlo, že žijí ve společné domácnosti se třemi a více sourozenci. Zbýlých 64 (15,7 %) respondentů jsou jedináčci.

Z celkového počtu respondentů, kteří uvedli, že žijí ve společné domácnosti s dvěma a více sourozenci (celkem 108 respondentů), žije 30 respondentů s jedním rodičem, který má ve společné domácnosti jiného partnera. Pouze 2 respondenti, kteří žijí ve společné domácnosti s dvěma a více sourozenci odpověděli, že žijí pouze s jedním rodičem.

Otázka č. 8

Graf 8 – Na koho se respondenti obrátí při nedostatku financí

U této otázky jsem od respondentů zjišťoval, na koho by se obrátili v případě finančních problémů. Z celkového počtu 407 respondentů by 382 (93, 9 %) respondentů požádalo o pomoc rodiče. Na druhém místě se umístil partner/partnerka s celkovým počtem 134 hlasů (32, 9 %). Třetí nejčastější odpovědí respondentů se stal sourozenec/sourozenci s počtem 133 hlasů (32, 7 %). Mezi dalšími možnostmi byli přátelé (96 hlasů, 23, 6 %), prarodiče (130 hlasů, 31,9 %), neziskové organizace zabývající se pomocí (6 hlasů, 1, 5 %), státní organizace jako obce a úřady (19 hlasů, 4, 7 %) a peněžní ústavy (23 hlasů, 5, 7 %). Žádný hlas od respondentů nedostala možnost obrátit se na širokou veřejnost.

Otázka č. 9

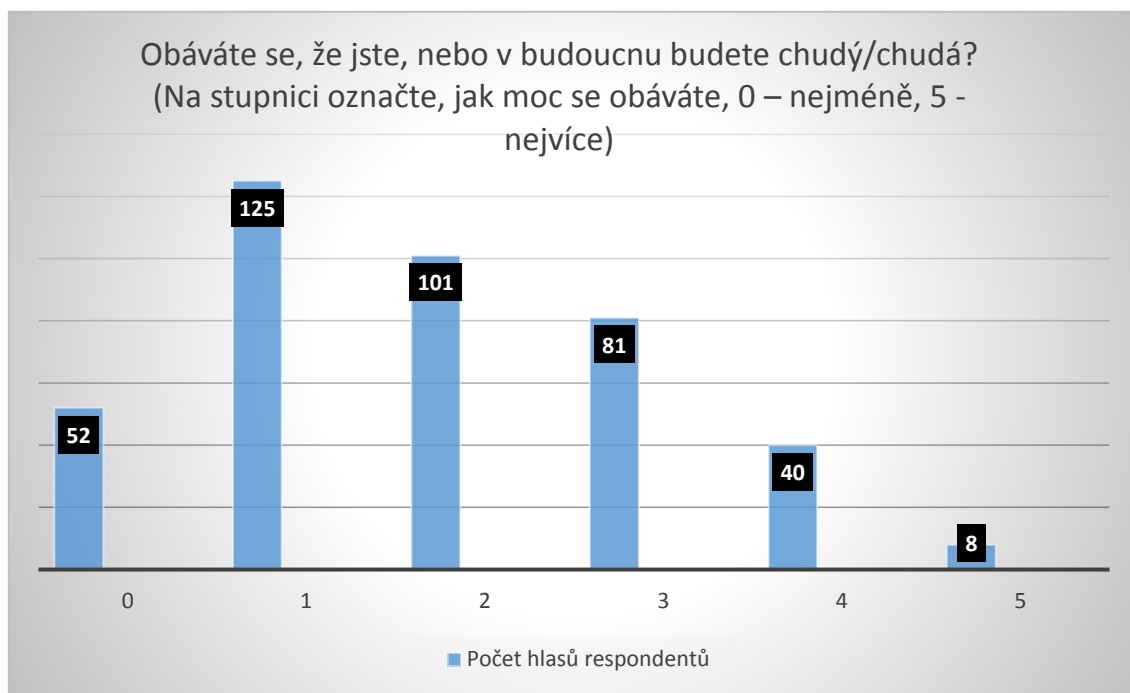
Graf 9 – Nejrizikovější životní etapy dle respondentů

V deváté otázce jsem se chtěl dozvědět, v jaké životní etapě se respondenti nejvíce obávají chudoby. Respondenti měli možnost vybrat více odpovědí. Ze 407 respondentů se jich nejvíce obává období, kdy budou bez zaměstnání (235 hlasů, 57, 7 %). Druhou nejobávanější životní etapou respondenti označili období, kdy budou mít malé děti, a partner či partnerka tak budou muset zůstat doma (162 hlasů, 39, 8 %). Třetí nejčastější odpovědi označili období, kdy budou splácet hypotéku či půjčku (130 hlasů, 31, 9 %). Na výběr byli další možnosti – když budou respondenti sami na jednu domácnost (109 hlasů, 26, 8 %), když respondent/ka nebo jeho/její partner/ka náhle onemocní (121 hlasů, 29, 7 %), když respondent/ka nebude finančně gramotný (85 hlasů, 20, 9 %), nebo v období, kdy respondentům zemřou rodiče (23 hlasů, 5, 7 %). Chudoby se neobává 44 respondentů (10, 8 %).

Ze 44 respondentů, kteří se chudoby neobávají, jsou 3 studenti Dopravní fakulty Jana Pernera, 3 studenti Fakulty ekonomicko-správní, 8 studentů Fakulty elektrotechniky a informatiky, 18 studentů Fakulty chemicko-technologické a 9 studentů Fakulty filozofické. Z celkového počtu 44 respondentů, kteří se neobávají chudoby, jich 32 studuje technický obor. Navíc z tohoto počtu již 21 respondentů má vysokoškolské vzdělání (12 respondentů má bakalářský titul, 9 respondentů magisterský).

Otázka č. 10

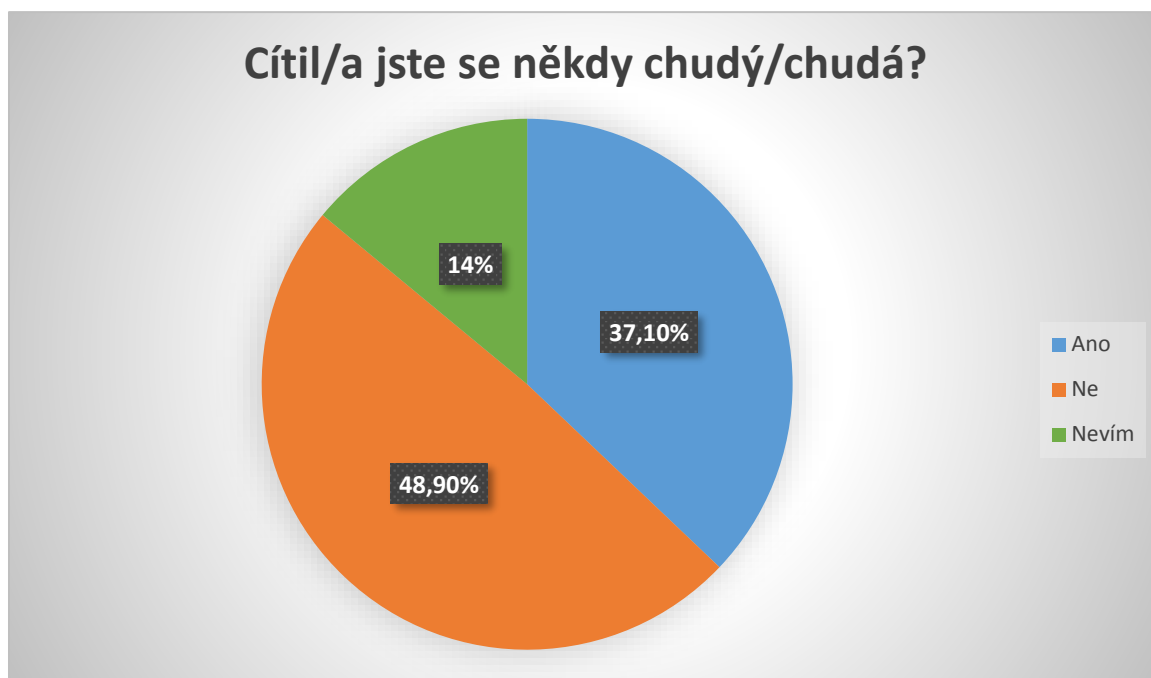

Graf 10 – Jak moc se respondenti obávají chudoby

Desátá otázka byla jednou z nejdůležitějších z celého výzkumu. Zajímalo mě, jak moc se respondenti obávají, jestli jsou, nebo v budoucnu budou chudí. Na stupnici od 0 do 5 měli označit své obavy. Hodnota s číslem 0 dosáhla 52 hlasů (12, 8 %), hodnota s číslem 1 dosáhla 125 hlasů (30, 7 %), hodnota s číslem 3 dosáhla 101 hlasů (24, 8 %), hodnota s číslem 4 dosáhla 40 hlasů (9, 8 %) a hodnota s číslem 5 dosáhla pouze 8 hlasů (2 %).

Ze 48 respondentů, kteří na stupnici zvolili možnosti 4 a 5, studují 2 respondenti na Fakultě ekonomicko-správní, 25 respondentů na Fakultě filozofické, 19 respondentů na Fakultě chemicko-technologické a 2 respondenti na Fakultě zdravotnických studií. Z těchto respondentů žijí 3 respondenti pouze s jedním rodičem a 3 respondenti s jedním rodičem, který má jiného partnera ve společné domácnosti a 12 z těchto respondentů má 2 a více sourozenců.

Otázka č. 11

Graf 11 – Respondenti a pocit chudoby

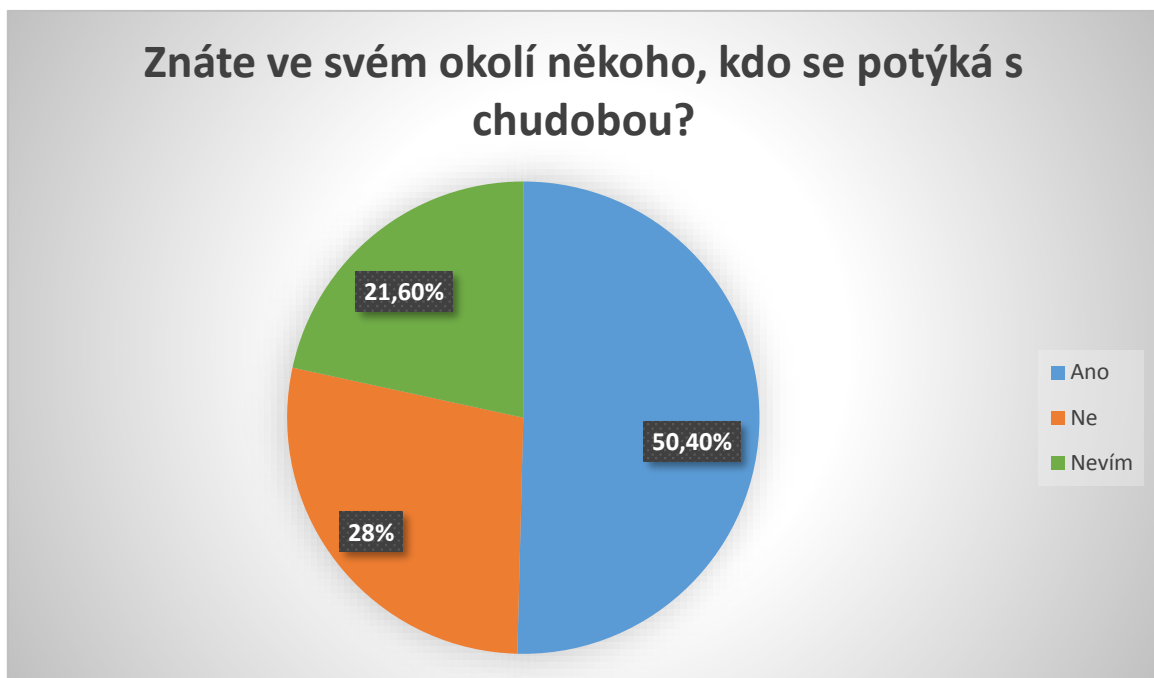
V této otázce jsem od respondentů chtěl zjistit, zda se někdy cítili chudí. Z celkového počtu 407 respondentů se někdy cítilo chudými 151 (37,1 %) respondentů. Nikdy se chudými necítilo 199 (48,9 %) respondentů a 57 (14 %) respondentů si nevybavuje, zda se tak někdy cítili.

Ze 151 respondentů, kteří se někdy cítili chudými, jich 16 pochází z rodiny, ve které je pouze jeden rodič a 18 respondentů žije s rodičem, který žije s partnerem ve společné domácnosti. Celkem 48 respondentů, kteří se někdy cítili chudými, pochází z rodiny, ve které žijí se dvěma a více sourozenci ve společné domácnosti.

Dle průzkumu se chudými někdy cítilo 58 mužů a 93 žen. Z těchto respondentů studují 4 respondenti na Dopravní fakultě Jana Pernera, 7 respondentů na Fakultě ekonomicko-správní, 11 respondentů na Fakultě elektrotechniky a informatiky, 59 respondentů na Fakultě filozofické, 68 respondentů na Fakultě chemicko-technologické a 2 respondenti na Fakultě zdravotnických studií.

Ze 151 respondentů, kteří se někdy cítili chudými, celkem 106 respondentům na studium nikdo nepřispívá.

Otázka č. 12

Graf 12 – Znájí respondenti někoho chudého?

U této otázky jsem se snažil zjistit, zda respondenti znají ve svém okolí někoho, kdo se potýká s problémem chudoby. Ze 407 dotázaných zná ve svém okolí někoho chudého 205 (50, 4 %) respondentů. Naopak 114 (28 %) dotázaných ve svém okolí nezná nikoho, kdo se s chudobou potýká. 88 (21, 6 %) respondentů neví, zda někoho takového zná.

Otázka č. 13

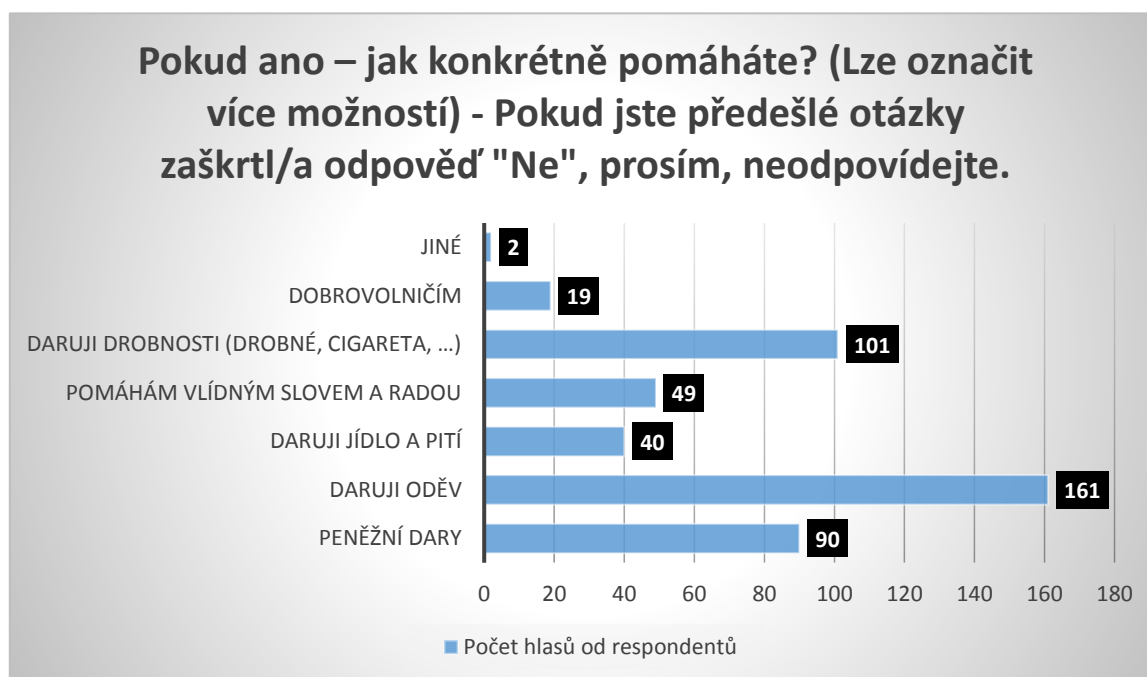
Graf 13 – Respondenti a solidarita

Tato otázka souvisí s předcházející otázkou. Zajímalo mě, zda respondenti znají někoho, kdo se potýká s chudobou, a zda těmto lidem jakýmkoliv způsobem pomáhají. Z celkového počtu 407 respondentů pomáhá chudým lidem a těm, kdo pomoc potřebují 231 (56, 8 %) respondentů. Naopak těmto lidem nepomáhá 176 (43, 2 %) respondentů.

Z celkového počtu 129 respondentů, kteří studují na Fakultě filozofické, jich pomáhá chudým lidem 80. Z celkového počtu 184 respondentů, kteří studují na Fakultě chemicko-technologické, jich pomáhá chudým lidem 110. Chudým lidem pomáhají všichni respondenti z Fakulty zdravotnických studií (6).

Z celkového počtu 250 žen pomáhá chudým lidem 166 (66, 4 %) žen. Z celkového počtu 157 mužů pomáhá chudým lidem 61 (38, 9 %) mužů.

Otázka č. 14

Graf 14 – Jak respondenti pomáhají.

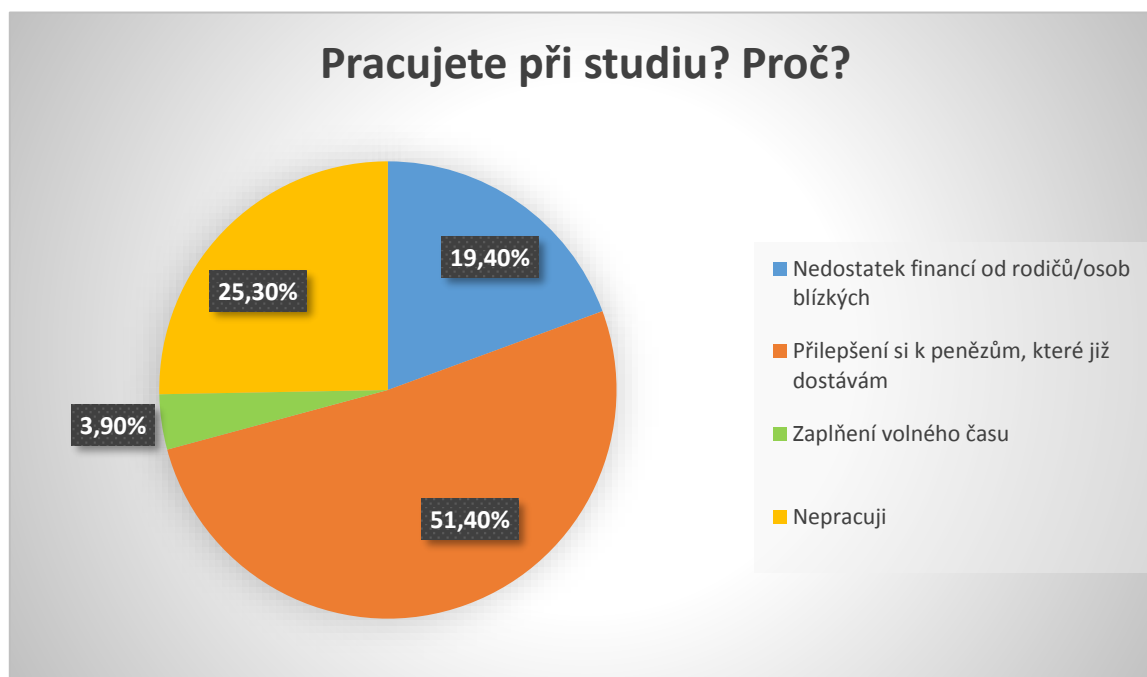
S předešlou otázkou úzce souvisí otázka číslo čtrnáct. U respondentů, kteří pomáhají chudým lidem, a těm, kdo pomoc potřebují, jsem pátral, jak konkrétně pomáhají. Respondenti mohli vybrat více odpovědí. Nejčastěji respondenti darují oděv (161 hlasů, 69, 7 %). Dále darují drobnosti (101 hlasů, 43, 7 %), peněžní dary (90 hlasů, 39 %), pomáhají vlídným slovem a radou (49 hlasů, 21, 2 %), darují jídlo a pití (40 hlasů, 17, 3 %) anebo dobrovolničí (19 hlasů, 8, 2 %). Pouze 2 respondenti uvedli, že pomáhají jinak – jeden respondent v dřívější době dobrovolničil, druhý se podílí svou účastí na organizaci události „Noci venku“.

Oděvy daruje 34 mužů z celkového počtu 61 a 125 žen z celkového počtu 166. Naopak muži více darují drobnosti – 34 mužů z celkového počtu 61, kdežto u žen daruje drobnosti pouze 44 žen ze 125.

Otázka č. 15

Otázka číslo 15 byla dobrovolná. Respondentů jsem se ptal, zda znají nějaké organizace, které řeší problém chudoby, a pokud některé takové znají, ať je vypíší. Na otázku odpovědělo 97 respondentů. Nejčastěji si respondenti vzpomněli na Charitu. Na tu si vzpomnělo 44 respondentů. Mezi dalšími častými odpověďmi byli Český červený kříž (15 hlasů), ADRA (12 hlasů), Člověk v tísni (16 hlasů), Armáda spásy (8 hlasů), UNICEF (8 hlasů) nebo Diakonie a církve (8 hlasů). Méně častěji si respondenti vzpomněli na organizace jako Potravinová banka (4 hlasy), Dobrý anděl (2 hlasy), Azylové domy (2 hlasy), OSN (2 hlasy), SKP-CENTRUM (2 hlasy), či obecně na pojem neziskové organizace (2 hlasy). Po jednom hlase získali organizace HESTIA, Amnesty International, Obědy pro děti, RIAPS nebo Nový prostor.

Otázka č. 16

Graf 15 – Pracují respondenti při studiu?

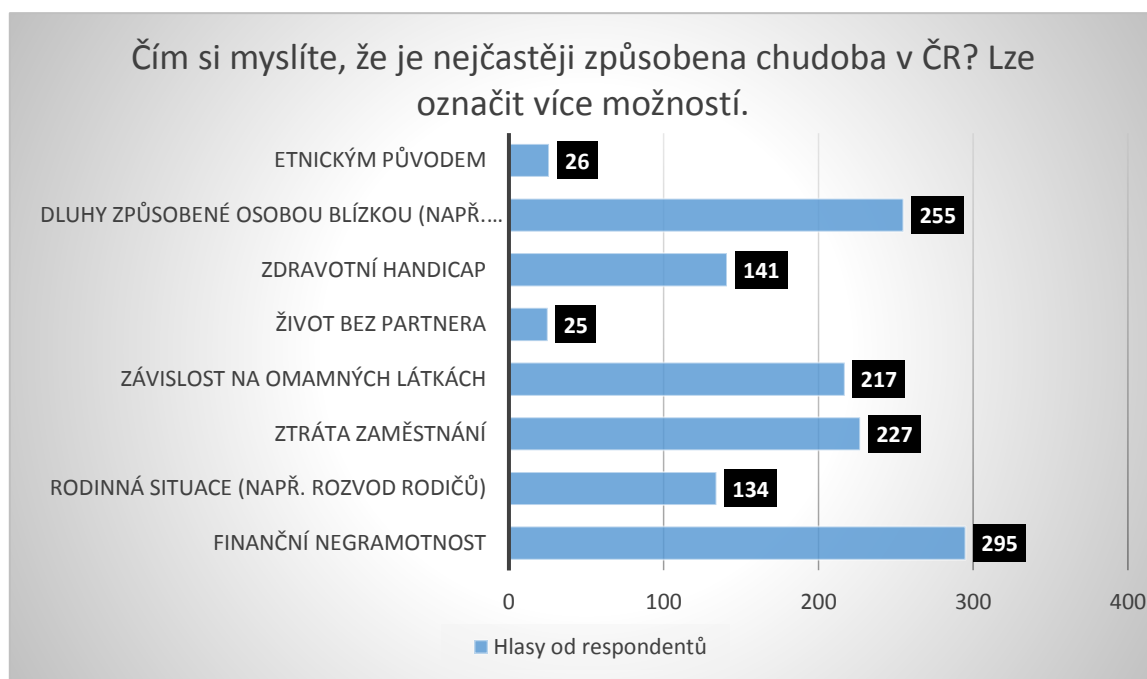
U otázky číslo šestnáct jsem zjišťoval, zda si respondenti při studiu vysoké školy přivydělávají po brigádách/zaměstnáních, a jaký to má důvod. Ze 407 respondentů si při studiu na vysoké škole nepřivydělává 103 (25,3 %) respondentů. Ze zbývajících 304 respondentů si při studiu přivydělává 79 (19,4 %) respondentů z důvodu nedostatku financí od rodičů/osob blízkých a 16 (3,9 %) respondentů si při studiu přivydělává, aby zaplnili svůj volný čas.

Do zaměstnání nebo na brigádu chodí z důvodu „přilepšení si“ k penězům, které již dostávají od rodičů/osob blízkých 209 (51, 4 %) respondentů.

Ze 103 respondentů, kteří si nepřivydělávají během studia, jich 47 studuje v 1. ročníku bakalářského studia.

Ze 79 respondentů, kteří si přivydělávají z důvodu nedostatku financí od rodičů/osob blízkých 3 respondenti žijí v rodině pouze s jedním rodičem a 29 respondentů má dva a více sourozenců. 54 respondentů, kteří si přivydělávají ze stejného důvodu, se někdy cítilo chudými.

Otázka č. 17

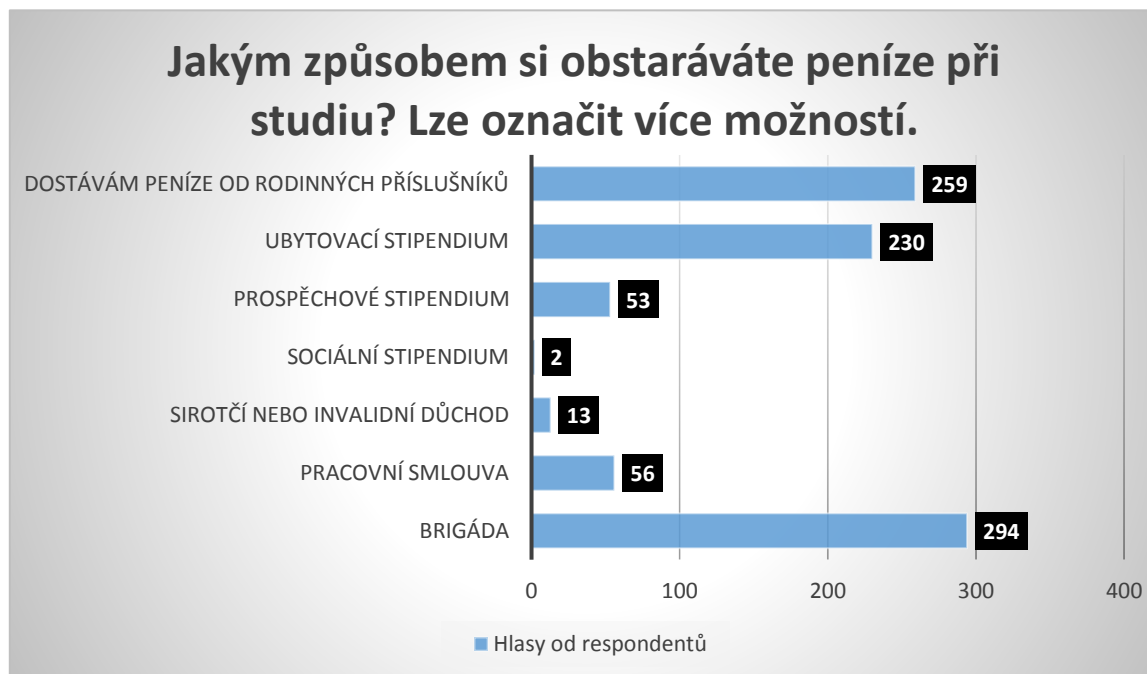

Graf 16 – Čím je dle respondentů nejčastěji způsobena chudoba v ČR

V sedmnácté otázce jsem od respondentů zjišťoval, čím si myslí, že je v ČR nejčastěji způsobena chudoba. Odpověď mohla obsahovat více možností. Z celkového počtu 407 respondentů je podle 295 (72, 5 %) respondentů chudoba v ČR nejčastěji způsobena finanční negramotností. Na druhém místě se umístily dluhy způsobené osobou blízkou (255 respondentů, 62, 7 %), na třetím místě se umístila ztráta zaměstnání (227 respondentů, 55, 8 %). Dále respondenti vybírali z možností – závislost na omamných látkách (217 hlasů, 53, 3 %), zdravotní handicap (141 hlasů, 34, 6 %), rodinná situace (134 hlasů, 32, 9 %), etnický původ (26 hlasů, 6, 4 %) a život bez partnera (25 hlasů, 6, 1 %).

Pro možnost života bez partnera hlasovalo 25 respondentů, z toho 17 žen.

Otázka č. 18

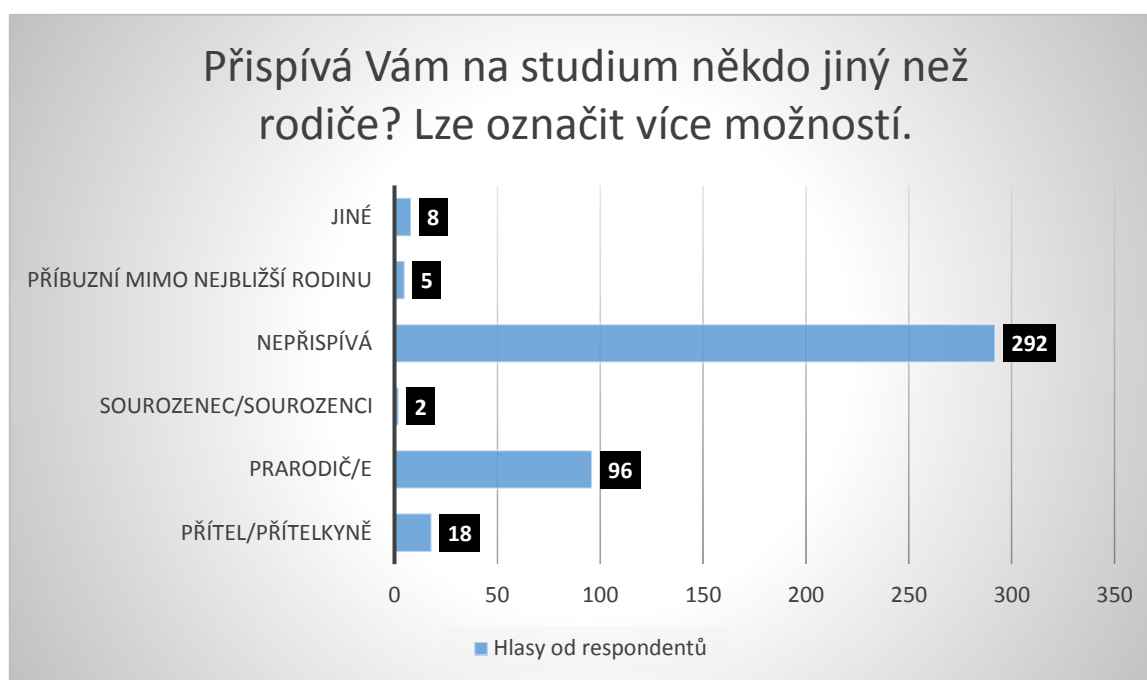
Graf 17 – Jak si respondenti obstarávají peníze při studiu

Osmnáctá otázka navazuje na otázku číslo šestnáct, kde jsem se respondentů ptal, zda si během studia přivydělávají. Otázkou bylo, jak konkrétně si respondenti během studia obstarávají peníze. U této otázky mohli respondenti vybrat více možností. Ze 407 respondentů chodí na brigádu 294 (72, 2 %) respondentů, 259 (63, 6 %) respondentů dostává peníze od rodinných příslušníků/osob blízkých, 230 (56, 5 %) respondentům je přiznáno ubytovací stipendium, 56 (13, 8 %) respondentů chodí do zaměstnání, 53 (13 %) respondentům je přiznáno prospěchové stipendium, 13 (3, 2 %) je přiznán sirotčí nebo invalidní důchod a pouze 2 (0, 5 %) respondentům je přiznáno sociální stipendium.

Ze 16 respondentů, kteří mají kombinovanou formu studia, si všichni přivydělávají během studia (14 respondentů skrze pracovní smlouvu, 2 brigádně). Z 86 respondentů, kteří žijí sami či s partnerem/partnerkou si 82 respondentů přivydělává formou brigády či zaměstnání.

Otázka č. 19

Graf 18 – Kdo mimo rodičů přispívá respondentům na studium

V otázce číslo 19 jsem od respondentů zjišťoval, jestli jim na studium přispívá i někdo jiný než rodiče. I v této otázce mohli respondenti vybírat z více možností. Ze 407 respondentů na studium nikdo jiný nepřispívá 292 (71, 7 %) respondentům. Prarodič/e přispívají na studium 96 (23, 6 %) respondentům, příbuzní mimo nejbližší rodinu 5 (1, 2 %) respondentům. Přítel či přítelkyně přispívá na studium 18 (4, 4 %) respondentům a sourozence či sourozenci přispívají na studium 2 (0, 5 %) respondentům. Jinou možnost zvolilo 8 (1, 6 %) respondentů.

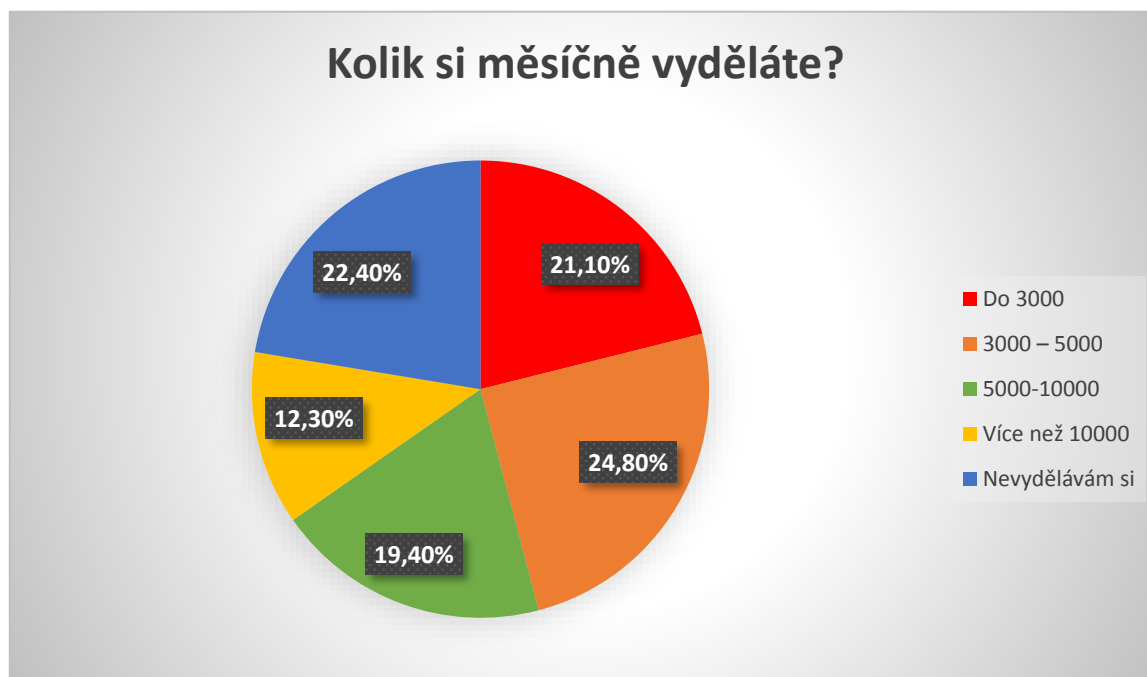
Možnost	PhD stipendium	Stát	Škola	Kamarád
Počet hlasů	2	3	2	1

Tabulka 1 - Tabulka 1 – Kdo mimo rodiče přispívá respondentům na studium – Jiné

V možnosti jiné respondenti uvedli, že 2 (0, 4 %) respondentům přispívá na studium PhD stipendium, 3 (0, 6 %) respondentům přispívá na studium stát, 2 (0, 4 %) respondentům přispívá na studium škola a 1 (0, 2 %) respondentovi přispívá na studium kamarád.

Prarodiče přispívají celkem 96 respondentům, z toho 1 respondent žije s prarodiči a 20 respondentů žije odděleně od rodiny (s partnerem/partnerkou či sami).

Otázka č. 20

Graf 19 – Kolik si respondenti měsíčně vydělají

V této otázce jsem zjišťoval, kolik si respondenti měsíčně vydělají peněz. Z celkového počtu 407 respondentů si 86 (21, 1 %) respondentů vydělává do 3000 korun. V intervalu 3000-5000 korun měsíčně si vydělává 101 (24, 8 %) respondentů. V intervalu 5000-10000 korun si měsíčně vydělává 79 (19, 4 %) respondentů. Více než 10000 korun měsíčně si vydělává 50 (12, 3 %) respondentů. Naopak 91 (22, 4 %) respondentů si během studia nevydělává vůbec.

Přesně 50 respondentů si měsíčně vydělává více než 10000, z toho si 46 respondentů přivydělává brigádně, nebo chodí do zaměstnání a 3 respondentům je přiznáván sirotčí nebo invalidní důchod.

Otázka č. 21

Graf 20 – Kolik korun respondenti dostávají měsíčně

V otázce číslo dvacet jedna jsem se respondentů dotazoval, jaký finanční obnos dostávají od rodičů/osob blízkých. Ze 407 respondentů dostává celkem 147 (31,6 %) respondentů finanční obnos do 3000 korun měsíčně. Pro interval 3000-5000 korun měsíčně hlasovalo 125 (30,7 %) respondentů, pro interval 5000-10000 korun měsíčně hlasovalo 85 (20,9 %) respondentů. Pouze 4 (1 %) respondenti dostávají od rodičů/osob blízkých více než 10000 korun měsíčně. 46 (11,3 %) respondentů nedostává od rodičů/osob blízkých žádné peníze.

Všichni respondenti, kteří nedostávají od rodičů/osob blízkých žádné peníze, si při studiu přivydělávají formou brigády či zaměstnání. Zároveň všichni tyto respondenti hlasovali u otázky číslo šestnáct pro možnost „Nedostatek financí od rodičů“.

Ze 4 respondentů, kteří dostávají od svých rodičů/osob blízkých finanční obnos větší než 10000 studují tři respondenti v 1. ročníku bakalářského studia a jeden respondent ve 3. ročníku bakalářského studia. Dva z těchto respondentů žijí s oběma rodiči, jeden s prarodičem a jeden s jedním rodičem, který má jiného partnera ve společné domácnosti. Tři z těchto respondentů mají pouze jednoho sourozence a jeden respondent je jedináček.

Ze 108 respondentů, kteří mají dva a více (vlastních či nevlastních) sourozenců ve společné domácnosti, dostává 41 respondentů měsíčně od rodičů/osob blízkých

do 3000 korun, 36 respondentů dostává od rodičů/osob blízkých 3000-5000 korun měsíčně a pouze 16 respondentů dostává od rodičů/osob blízkých více než 5000 korun měsíčně.

Ze 47 respondentů, kteří dostávají od rodičů/osob blízkých finanční obnos do 3000 korun měsíčně, si 41 respondentů přivydělává při studiu formou brigády či zaměstnání.

Ze 147 respondentů, kteří dostávají od rodičů/osob blízkých finanční obnos do 3000 korun měsíčně, uvedlo 111 respondentů, že bydlí s rodiči.

Otázka č. 22

Graf 21 – Jaký finanční obnos mají respondenti k dispozici na měsíc

V této otázce jsem spojil předešlé dvě otázky dohromady, a zeptal se respondentů, jaký celkový finanční obnos mají měsíčně k dispozici. Ze 407 respondentů hospodaří s celkovým obnosem do 3000 korun 41 (10, 1 %) respondentů. S finančním obnosem 3000-5000 korun hospodaří 94 (23, 1 %) respondentů a s finančním obnosem 5000-10000 korun hospodaří 156 (38, 3 %) respondentů. 72 (17, 7 %) respondentů má měsíčně k dispozici 10000-15000 korun a 44 (10, 8 %) respondentů hospodaří s více než 15000 korun měsíčně.

Ze 41 respondentů, kteří mají k dispozici měsíčně 3000 korun, žije 36 respondentů u rodičů (u obou, u jednoho či s jedním, který má jiného partnera ve společné domácnosti), 2 respondenti žijí střídavě u partnera a u rodičů a 3 respondenti žijí s partnerem. Všech 5 respondentů, kteří žijí s partnerem (a střídavě u rodičů) jsou ženy.

Ze 44 respondentů, kteří mají k dispozici měsíční finanční obnos větší než 15000 korun si 38 respondentů přivydělává ke studiu. Ze 44 respondentů nedostává od rodičů/osob blízkých ani od jiných osob žádné peníze 22 respondentů.

Ze 41 respondentů, kteří mají měsíční finanční obnos ve výši do 3000 korun, bydlí u rodičů 36 respondentů a 2 respondenti střídavě.

Otázka č. 23

Graf 22 – Respondenti a výdaje

U otázky číslo dvacet tři jsem zjišťoval, kolik respondenti měsíčně utratí celkově peněz. Jsou zde zahrnuty veškeré výdaje za bydlení, stravování, dopravu, volnočasové aktivity a tak dále. Z celkového počtu 407 respondentů měsíčně utratí do 3000 korun 62 (15, 2 %) respondentů. V rozpětí 3000-5000 korun utratí měsíčně 146 (35, 9 %) a v rozpětí 5000-10000 korun měsíčně utratí 167 (41 %) respondentů. Pouze 32 respondentů měsíčně utratí více než 10000 korun.

Ze 62 respondentů, kteří měsíčně utratí do 3000 korun, bydlí u rodičů 59 respondentů, 2 respondenti bydlí u partnera (obě ženy) a 1 respondent (také žena) bydlí střídavě u partnera a u rodičů.

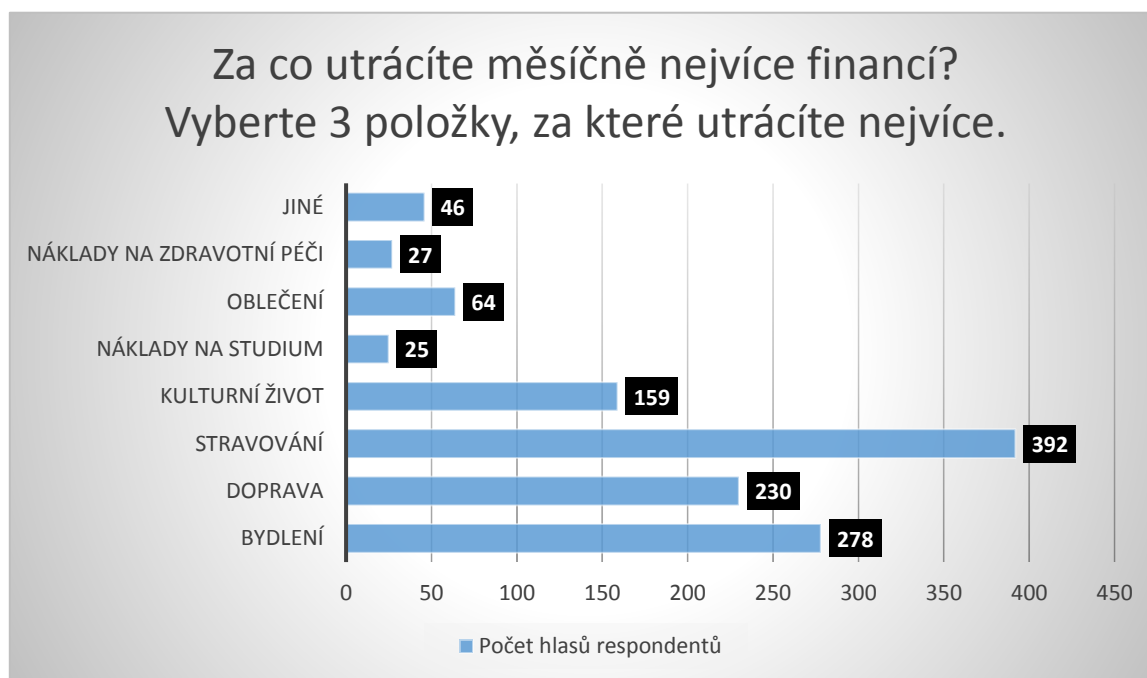
Ze 32 respondentů, kteří měsíčně utratí více než 10000 korun, bydlí 23 respondentů odděleně od rodiny (sami či s partnerem/partnerkou) a 1 respondent střídavě s rodiči

a partnerem/partnerkou. Dále si 30 respondentů při studiu přivydělává a 2 respondenti pobírají sirotčí nebo invalidní důchod.

Všichni respondenti, kteří měsíčně utratí maximálně 3000 korun, žijí s rodiči nebo s partnery.

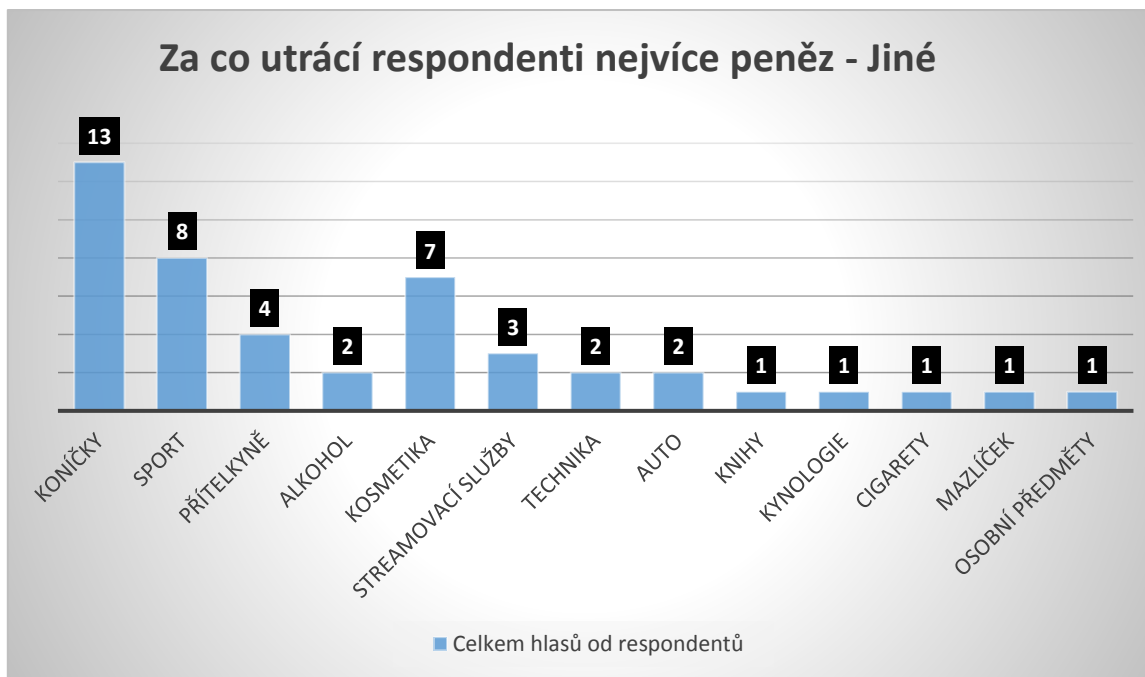
Ze 32 respondentů, kteří měsíčně utratí více než 10000 korun, a kterým měsíčně nepřispívají rodiče/osoby blízké, bydlí 14 respondentů samo/s partnerem. Všichni tito respondenti při studiu pracují a vydělávají si měsíčně minimálně 10000 korun.

Otázka č. 24

Graf 23 – Za co utrácí měsíčně respondenti nejvíce peněz

U předposlední otázky měli respondenti za úkol vybrat 3 položky, za které měsíčně utrácí nejvíce peněz. Na výběr měli sedm možností, případně mohli sami některé možnosti dopsat. Z celkového počtu 407 respondentů utrácí 392 (96, 3 %) respondentů za stravování, 278 (68, 3 %) respondentů za bydlení, 230 (56, 5 %) respondentů za dopravu, 159 (39, 1 %) respondentů za kulturní život, 64 (15, 7 %) respondentů za oblečení, 27 (6, 6 %) respondentů za náklady na zdravotní péči a 25 (6, 1 %) respondentů za náklady na studium. Celkem 46 respondentů zvolilo jinou možnost.

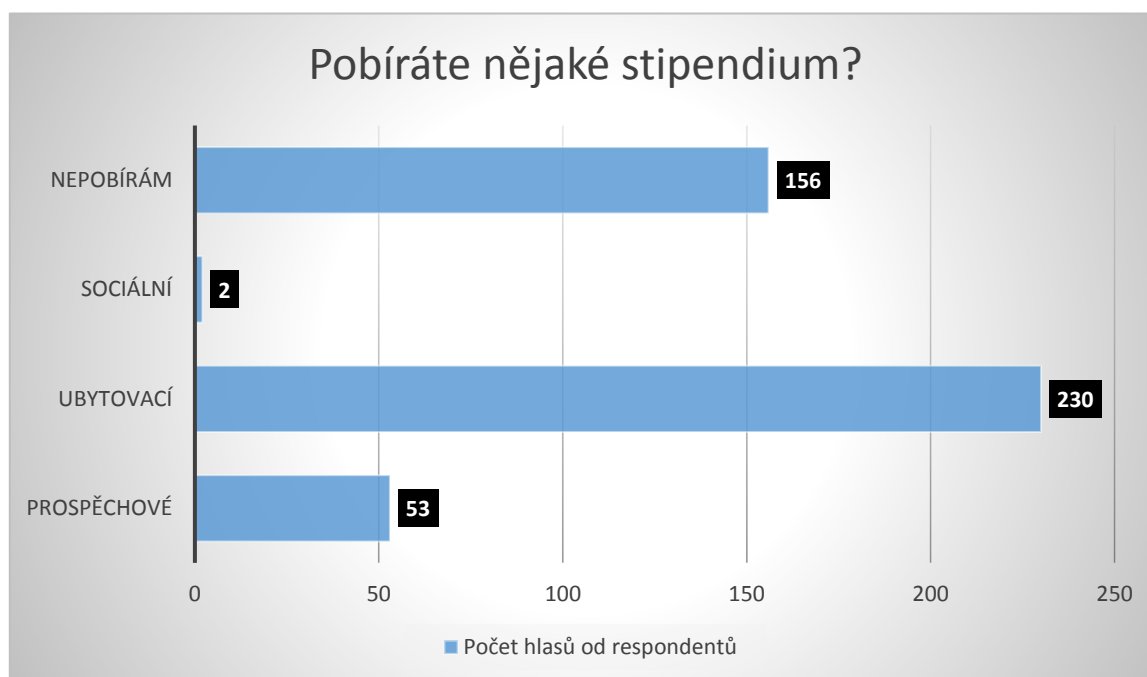
Graf 24 – Za co utrácí respondenti měsíčně nejvíce peněz – možnost Jiné

Dále utrácí 13 respondentů za koníčky, 8 respondentů za sport, 4 respondenti za přítelkyni, 2 respondenti za alkohol, 7 respondentů za kosmetiku, 3 respondenti za streamovací služby, 2 respondenti za techniku, 2 respondenti za auto a po jednom respondentovi utrácí za knihy, kynologii, cigarety, mazlíčka a osobní předměty.

Ze 407 respondentů uvedlo, že za bydlení nejvíce utrácí 279 z nich. Ovšem 188 respondentů z počtu 279 bydlí u rodičů.

Ze 64 respondentů, kteří uvedli mezi 3 nejčastější položky oblečení je 20 respondentů mužského pohlaví a 44 ženského pohlaví. Všichni respondenti, kteří měsíčně nejvíce utrácí za streamovací služby, techniku a auto jsou muži.

Otázka č. 25

Graf 25 – Respondenti a stipendia

V poslední otázce jsem se respondentů ptal, zda pobírají nějaké stipendium, popřípadě jaké. V této otázce mohli vybrat více možností. Z celkového počtu 407 respondentů pobírá ubytovací stipendium 230 (56, 5 %) respondentů, prospěchové stipendium pobírá 53 (13 %) respondentů a sociální stipendium pobírají pouze 2 (0, 5 %) respondenti. Žádné stipendium nepobírá 156 (38, 3 %) respondentů.

Sociální stipendium pobírají 2 respondenti, první žije sám a druhý žije s oběma rodiči. Oba dva mají jednoho sourozence a oběma na studium přispívá prarodič/prarodiče.

Prospěchové stipendium pobírá 53 respondentů – 2 studují na Dopravní fakultě Jana Pernera, 1 respondent studuje na Fakultě ekonomicko-správní, 1 respondent studuje na Fakultě elektrotechniky a informatiky, 12 respondentů studuje na Fakultě filozofické a 37 respondentů studuje na Fakultě chemicko-technologické. Celkem 13 respondentů, kteří pobírají prospěchová stipendia, studuje doktorské studium, 16 respondentů pobírajících prospěchové stipendium studuje navazující magisterské/inženýrské studium a 24 respondentů pobírajících prospěchové stipendium studuje bakalářské studium.

2. 7. Verifikace hypotéz

Závislost dvou nominálních proměnných byla testována pomocí chí-kvadrát testu nezávislosti v kontingenční tabulce. Absolutní a relativní četnosti byly zobrazeny v kategorizovaném sloupcovém grafu. Hypotéza o podílu studentů byla testována testem o relativní četnosti, přičemž 95 % interval spolehlivosti pro relativní četnost byl vypočten pomocí Clopper-Pearsonovy metodiky. Závislost dvou ordinálních proměnných byla testována pomocí testu nezávislosti založeném na Spearmanově korelačním koeficientu. Porovnání dvou skupin ordinální proměnné, popř. dvou skupin intervalové proměnné, u které nebylo možné předpokládat normální rozdělení, bylo provedeno pomocí Mann-Whitneyho testu.

Výpočty byly provedeny pomocí programů STATISTICA EN 13 a Excel. Hladina významnosti činila 5 %.

H1 - Studenti Fakulty filozofické budou více solidární než studenti z ostatních fakult.

H_0 : Pomoc chudým a potřebným nezávisí na fakultě (filozofické, ostatních).

H_A : Pomoc chudým a potřebným závisí na fakultě (filozofické, ostatních).

Chí-kvadrát test p-hodnota: 0,145		Pomoc chudým a potřebným				Celkem
		Ano		Ne		
		n	%	n	%	
Fakulta	Filozofická	80	62,0	49	38,0	129
	Ostatní	151	54,3	127	45,7	278
	Celkem	231		176		407

Tabulka 2 - Chí-kvadrát test: závislost solidarity a fakulty.

Tato hypotéza, týkající se závislosti dvou nominálních proměnných, byla testována pomocí chí-kvadrát testu nezávislosti v kontingenční tabulce. P-hodnota testu vyšla s ohledem na 3 desetinná místa 0,145, tj. vyšší než 0,05. Nulová hypotéza nebyla zamítnuta. Na hladině významnosti 0,05 nebyla prokázána závislost pomoci chudým a potřebným na fakultě. **Rozdíl mezi podílem pomáhajících na filozofické fakultě a ostatních fakultách nebyl statisticky významný.**

H2 – Polovina vysokoškolských studentů je více než 50 % závislá na finanční podpoře od rodičů, osob blízkých.

2H₀: Podíl studentů, kteří dostávají od rodičů/blízkých osob vyšší finanční podporu, než činí jejich výdělek, je 50 %.

2H_A: Podíl studentů, kteří dostávají od rodičů/blízkých osob vyšší finanční podporu, než činí jejich výdělek, není 50 %.

Celkový počet respondentů	407
Počet studentů s více než 50 % podporou	166
Podíl studentů s více než 50 % podporou	0,408 (40,8 %)
P-hodnota testu o relativní četnosti	0,000
95 % interval spolehlivosti pro podíl	0,360 - 0,457 (36,0 % - 45,7 %)
Rozhodnutí o nulové hypotéze	zamítáme H ₀

Tabulka 3 - Test o jedné relativní četnosti: podíl studentů s vyšší finanční podporou od rodičů.

Tato hypotéza, týkající se podílu studentů, byla testována pomocí testu o jedné relativní četnosti. Interval spolehlivosti pro relativní četnost byl vypočten pomocí Clopper-Pearsonovy metodiky. P-hodnota testu o relativní četnosti vyšla s ohledem na 3 desetinná místa 0,000, tj. nižší než 0,05. Nulová hypotéza byla zamítnuta. Na hladině významnosti 0,05 bylo prokázáno, že podíl studentů, kteří dostávají od rodičů/blízkých osob vyšší finanční podporu, než činí jejich výdělek, není 50 %. Dle 95 % intervalu spolehlivosti pro relativní četnost se **podíl studentů, kteří dostávají od rodičů/blízkých osob vyšší finanční podporu, než činí jejich výdělek, pohybuje mezi 36,0 % a 45,7 %.**

H3 – S přibývajícím věkem budou mít vysokoškolští studenti stupňující se obavy z chudoby.

3H₀: Míra obav z chudoby nezávisí na věku.

3H_A: Míra obav z chudoby závisí na věku.

hodnota R	p-hodnota	rozhodnutí o H ₀	závislost prokázána
-0,03	0,536	nezamítáme	ne

Tabulka 4 - Spearmanův korelační koeficient: závislost obav z chudoby na věku.

Tato hypotéza, která se týkala závislosti dvou ordinálních proměnných, byla testována pomocí testu nezávislosti založeném na Spearmanově koeficientu pořadové korelace. P-hodnota tohoto testu vyšla s ohledem na 3 desetinná místa 0,536, tedy vyšší, než 0,05. Nulová hypotéza tedy nebyla zamítnuta. Na hladině významnosti 0,05 **nebyla prokázána závislost**

míry obav z chudoby na věku. Hodnota korelačního koeficientu je blízko nule, což značí nezávislost.

H4 – Studentky budou mít větší obavy z chudoby než studenti.

4H₀: Rozložení hodnot míry obav z chudoby se pro studentky a studenty neliší.

4H_A: Rozložení hodnot míry obav z chudoby se pro studentky a studenty liší.

Pohlaví	medián	průměr	sm. odch.	p-hodnota
Žena	2	2,2	1,2	0,000 (zamítáme H ₀)
Muž	1	1,4	1,1	

Tabulka 5 - Mann-Whitneyho test: závislost obav z chudoby na pohlaví.

Tato hypotéza, týkající se porovnání hodnot míry obav z chudoby měřené na škále 0-5, byla testována pomocí Mann-Whitneyho testu. P-hodnota tohoto testu vyšla s ohledem na 3 desetinná místa 0,000, tedy nižší než zvolená hladina významnosti 0,05. Nulová hypotéza byla zamítnuta ve prospěch alternativní hypotézy. Na hladině významnosti 0,05 byl prokázán rozdíl hodnot míry obav z chudoby pro muže a ženy. **Hodnoty obav z chudoby byly pro ženy statisticky významně vyšší než pro muže.**

H5 – Studenti s nejnižším příjmem od rodičů/osob blízkých, kteří si nepřivydělávají při studiu, se budou nejčastěji cítit chudými.

5H₀: Rozložení hodnot měsíčních obnosů, které mají studenti k dispozici, se pro studenty s pocitem chudoby a studenty bez pocitu chudoby neliší.

5H_A: Rozložení hodnot měsíčních obnosů, které mají studenti k dispozici, se pro studenty s pocitem chudoby a studenty bez pocitu chudoby liší.

Pocit chudoby	dolní kvartil	medián	horní kvartil	p-hodnota
Ano	3-5 tis.	5-10 tis.	5-10 tis.	0,003 (zamítáme H ₀)
Ne	3-5 tis.	5-10 tis.	10-15 tis.	

Tabulka 6 - Mann-Whitneyho test: závislost pocitu chudoby a objemu financí k dispozici.

Tato hypotéza, týkající se porovnání hodnot míry pocitu chudoby měřené na škále 0-5, byla testována pomocí Mann-Whitneyho testu. P-hodnota tohoto testu vyšla s ohledem na 3 desetinná místa 0,003, tedy nižší než zvolená hladina významnosti 0,05. Nulová hypotéza byla zamítnuta ve prospěch alternativní hypotézy. Na hladině významnosti 0,05 byl prokázán rozdíl

hodnot měsíčních obnosů, které mají studenti k dispozici, pro studenty s pocitem chudoby a studenty bez pocitu chudoby. **Pocit chudoby je statisticky významně spojen s nižšími příjmy.**

H6 – Studenti technických oborů se budou chudoby obávat méně než studenti oborů humanitních a zdravotnických.

6H₀: Rozložení hodnot míry obav z chudoby se pro studenty technických a humanitních/zdravotnických oborů neliší.

6H_A: Rozložení hodnot míry obav z chudoby se pro studenty technických a humanitních/zdravotnických oborů liší.

Obor	medián	průměr	sm. odch.	p-hodnota
Technický	1	1,7	1,2	0,000 (zamítáme H ₀)
Humanitně zdravotnický	2	2,2	1,3	

Tabulka 7 - Mann-Whitneyho test: závislost obav z chudoby na typu studovaného oboru.

Tato hypotéza, týkající se porovnání hodnot míry obav z chudoby měřené na škále 0-5, byla testována pomocí Mann-Whitneyho testu. P-hodnota tohoto testu vyšla s ohledem na 3 desetinná místa 0,000, tedy nižší než zvolená hladina významnosti 0,05. Nulová hypotéza byla zamítnuta ve prospěch alternativní hypotézy. Na hladině významnosti 0,05 byl prokázán rozdíl hodnot míry obav z chudoby pro technické a humanitně zdravotnické obory. **Hodnoty obav z chudoby byly pro humanitní/zdravotnické obory statisticky významně vyšší než pro technické obory.**

2. 8. Závěr výzkumného šetření

Hlavním cílem výzkumu bylo zjistit, jak si chudobu představují studenti Univerzity Pardubice. Celkově se dotazníkového šetření účastnilo 407 respondentů. Z výsledků výzkumu bakalářské práce můžeme konstatovat, že pro studenty Univerzity Pardubice, kteří se zúčastnili našeho výzkumu, bude nejrizikovější etapou života období, kdy budou nezaměstnaní a nebudou mít stálý příjem financí.

Dále výzkum ukázal, že studenti si představují jako nejčastější příčinu vzniku chudoby v ČR finanční negramotnost. Druhou největší příčinou, proč se lidé stávají chudými, uvedli respondenti dědictví, kdy v pozůstalosti lze zdědit i dluhy či exekuce. Naopak nejméně častou

příčinou chudoby v ČR je dle studentů život bez partnera, kdy je člověk sám na jednu domácnost, a etnický původ člověka.

Z výsledků je zjevné, že se studenti s chudobou během svého života již setkali. Osobně se někdy chudými cítilo 37 % respondentů, a více než polovina respondentů zná ve svém okolí někoho, kdo se s problémem chudoby potýká.

Hypotéza H3 vyvrátila, že by se starší studenti obávali chudoby více než studenti mladší. Ovšem díky hypotéze H4, která se nám potvrdila, lze říci, že studentky se chudoby obávají více než studenti. Studenti oborů humanitních/zdravotnických se chudoby obávají více než studenti oborů technických, což nám potvrdila hypotéza H6.

Výzkum také ukázal, že více než polovina respondentů je solidárních vůči lidem, kteří se potýkají s chudobou, a nabídnou pomocnou ruku. Studenti těmto lidem nejčastěji pomáhají darováním oděvů a drobností v podobě darování drobných či pouhé cigarety. Studentům nedělá problém ani darování většího finančního obnosu nebo darů v podobě jídla a pití. Výjimkou mezi studenty není ani dobrovolnictví. Hypotéza H1 vyvrátila, že by studenti Fakulty filozofické pomáhali chudým lidem více než studenti z jiných fakult.

Téměř 67 % studentů má měsíčně k dispozici finanční obnos v hodnotě minimálně 5000 korun. Přibližně 77 % studentů má měsíční výdaje maximálně na hodnotě 10000 korun. Necelých 80 % studentů si zároveň během studia přivydělává formou brigády či zaměstnání, čímž se dobrovolně staví proti chudobě. Z výzkumu také vyšlo najevo, že studenti s nejnižším příjmem od rodičů/osob blízkých, kteří si nepřivydělávají při studiu, se budou cítit chudými častěji, což potvrdila hypotéza H5. Více než polovině respondentů je zároveň přiznáno ubytovací stipendium.

Respondenti si během studia nepřivydělávají například z důvodu, že nemají dostatek volného času, aby zvládli studovat a do toho chodit do zaměstnání. Je také možné, že nechodí do zaměstnání, protože dostávají dostatek finančních prostředků od rodičů/osob blízkých.

Více než polovina respondentů si při studiu přivydělává, aby „si přilepšili“ k penězům, které již dostávají. Tím zároveň bojují proti tomu, aby se cítili chudí. Od rodičů/osob blízkých dostávají peníze, se kterými zvládají hospodařit (například zaplatit kolej, dopravu, ...), a peníze, které si vydělají, mohou utrácet za zábavu. Je také možné, že se tímto chtějí více osamostatnit a finančně ulehčit rodičům/osobám blízkým. Z vydělaných peněz si také mohou něco našetřit.

Respondenti studující v 1. ročnících bakalářského studia jsou na vysoké škole prvním rokem, někteří dokonce v neznámém městě. Obavy z přechodu do neznámého prostředí mohou být důvodem k tomu, že si během studia nepřivydělávají.

Je možné, že někteří rodiče dávají respondentům menší finanční obnos z důvodu, aby se naučili být více soběstační. Ti si proto během studia musí „přivydělávat“ po brigádách/zaměstnáních. I proto je možné, že respondenti hlasovali právě pro tuto možnost.

ZÁVĚR

Hlavním cílem bakalářské práce bylo zjistit, jaké jsou představy o chudobě u vysokoškolských studentů Univerzity Pardubice. Výzkum byl zaměřen na všechny vysokoškolské studenty Univerzity Pardubice bez rozdílu fakulty, oboru či ročníku.

Teoretická část bakalářské práce je rozdělena do osmi krátkých kapitol, které jsou zaměřeny na vymezení základních pojmů k tématu a slouží k bližšímu seznámení s problematikou chudoby. V první kapitole je vymezeno, jak chudobu chápou někteří autoři. Ve druhé kapitole jsou popsány základní příčiny a důsledky chudoby. V kapitole s pořadovým číslem tři popisují základní dělení chudoby. Je popsáno dělení chudoby na subjektivní a objektivní, absolutní a relativní, na přímou a nepřímou chudobu a na chudobu preskriptivní a konsensuální. Obsahem čtvrté kapitoly je popis měření chudoby a popsán rozdíl mezi měřeními absolutním a relativním. V páté kapitole jsem popsal vývoj chudoby v ČR – jak vypadala chudoba během komunistického režimu do roku 1989 a jak se ČR vypořádává s bojem proti chudobě v současné době. V šesté kapitole popisují skupiny, které jsou chudobou nejčastěji postihnuty. Zmiňují se o bezdomovcích, etnických menšinách, starých lidech, handicapovaných a o ženách. Předposlední kapitola popisuje nástroje, které mají za úkol eliminovat chudobu v české společnosti. Poslední kapitola teoretické části je věnována studentům.

Praktická část bakalářské práce je orientována na výzkum. Výzkum byl proveden kvantitativní metodou formou dotazníkového šetření. Kvantitativní výzkum byl orientovaný na vysokoškolské studenty Univerzity Pardubice. Z výzkumného šetření vyšlo najevo, že stáří studentů nemá vliv na obavy z chudoby a studentky se chudoby obávají více než studenti. Téměř polovina respondentů se nikdy necítila chudá, ale polovina respondentů ve svém okolí zná někoho, kdo se s chudobou potýká. Studenti s nejnižším příjmem od rodičů/osob blízkých, kteří si nepřivydělávají při studiu, se cítí chudými častěji. Více než polovina studentů pomáhá chudým lidem, nejčastěji formou darování oděvu, drobností a peněžních darů. Výjimkou není ani darování potravin či dobrovolnictví. Studenti pomáhají chudým lidem bez ohledu na fakultu, na které studují. Téměř čtvrtina respondentů, kteří se zúčastnili výzkumu, zná nějakou organizaci, která pomáhá chudým lidem. Přes 80 % respondentů při studiu pracuje, respondenti nejčastěji utrací měsíčně finance v hodnotě 5000-10000 korun za stravování, bydlení a dopravu. Studenti humanitních/zdravotnických oborů se chudoby obávají více než studenti oborů technických.

SOUPIS BIBLIOGRAFICKÝCH CITACÍ

I. Tištěné zdroje

- GAVORA, Peter. Úvod do pedagogického výskumu. 4., rozš. vyd. Bratislava: Vydavateľstvo UK, 2008. ISBN 978-80-223-2391-8.
- HORKÝ, Ondřej. Česko proti chudobě. Praha: Ekumenická akademie, 2005. ISBN 80-239-6419-4.
- KOTÝNKOVÁ, Magdalena. Sociální ochrana chudých v České republice. Praha: Oeconomica, 2007. ISBN 978-80-245-1302-7.
- KREBS, Vojtěch a Jaroslava DURDISOVÁ. Sociální politika. 5., přeprac. a aktualiz. vyd. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2010. ISBN 978-80-7357-585-4.
- KREIDL, Martin. Percepce příčin chudoby a bohatství pracovní texty: pracovní texty. Praha: Sociologický ústav AV ČR, 1997. Sociální trendy. ISBN 80-85950-32-4
- MAREŠ, Petr. Sociologie nerovnosti a chudoby. Praha: Sociologické nakladatelství, 1999. Základy sociologie, sv. 6. ISBN 80-85850-61-3.
- PETRUSEK, Miloslav. Velký sociologický slovník. [Svazek] 1, A/O. Praha: Karolinum, 1996. ISBN 80-7184-164-1.
- PRŮDKOVÁ, Táňa a Přemysl NOVOTNÝ. Bezdomovectví. Praha: Triton, 2008. ISBN 978-80-7387-100-0.
- SIROVÁTKA, Tomáš. Monitorování chudoby v České republice: úvodní studie. Praha: Výzkumný ústav práce a sociálních věcí, 2002.
- TOMEŠ, Igor. Sociální politika: teorie a mezinárodní zkušenost. 2., přeprac. vyd. Praha: Sociopress, 2001. Sešity pro sociální politiku. ISBN 80-86484-00-9. Strana 154-155.
- TOMEŠ, Igor. Úvod do teorie a metodologie sociální politiky. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-680-3.

II. Elektronické zdroje

- EURYDICE: Česká-republika:Financování předškolního a školního vzdělávání [online]. [cit. 2020-02-16]. Dostupné z: https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/early-childhood-and-school-education-funding-21_cs#3_1_5_Financni_podpora_zaku
- EURYDICE: Česká-republika:Financování terciárního vzdělávání [online]. [cit. 2020-02-16]. Dostupné z: https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/higher-education-funding-21_cs
- MEDIAN: Mladí a chudoba [online]. [cit. 2020-02-16]. Dostupné z: http://www.median.eu/cs/wp-content/uploads/2018/06/chudoba_mladych_TK_v01.pdf
- Ministerstvo práce a sociálních věcí České republiky: Kolik žije v ČR bezdomovců? Výzkumný ústav práce a sociálních věcí představil závěry rozsáhlého průzkumu [online]. [cit. 2020-02-11]. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/web/cz/-/kolik-zije-v-cr-bezdomovcu-vyzkumny-ustav-prace-a-socialnich-veci-predstavil-zavery-rozsahleho-pruzkumu>

Ohrožení příjmovou chudobou nebo sociálním vyloučením-EU28, 2017. Český statistický úřad [online]. [cit. 2020-02-03]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/ohrozeni-prijmovou-chudobou-nebo-socialnim-vyloucenim-eu-28-2017>

POD HRANICÍ PŘÍJMOVÉ CHUDOBY ŽIJE V ČESKU MILION LIDÍ. PŘESTO JSME NA TOM JAKO SKANDINÁVIE. EURO.cz [online]. 2017 [cit. 2020-02-03]. Dostupné z: <https://www.euro.cz/byznys/pod-hranici-prijmove-chudoby-zije-v-cesku-milion-lidi-presto-jsme-na-tom-jako-skandinavie-1343933>

Souhrn VŠ – studenti, absolventi (fyzické osoby) podle formy a typu studijního programu. Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy [online]. [cit. 2020-04-06]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/skolstvi-v-cr/statistika-skolstvi/data-o-studentech-poprve-zapsanych-a-absolventech-vysokych>

Univerzita Pardubice: Stipendia. Univerzita Pardubice [online]. [cit. 2020-04-06]. Dostupné z: <https://www.upce.cz/stipendia-1>

VEČERNÍK, Jiří a Martina MYSÍKOVÁ. CHUDOBA V ČESKÉ REPUBLICE KRITICKÝ POHLED NA EVROPSKÉ UKAZATELE [online]. Praha: Sociologický ústav Akademie věd ČR, 2015 [cit. 2020-01-31]. ISBN 978-80-7330-283-2. Dostupné z: https://www.soc.cas.cz/sites/default/files/publikace/vecernik-mysikova-chudoba_v_ceske_republice-kriticky_pohled_na_evropske_ukazatele.pdf

Vláda České republiky: Rada vlády pro národnostní menšiny [online]. [cit. 2020-02-11]. Dostupné z: <https://www.vlada.cz/scripts/detail.php?id=1428>

Životní a existenční minimum. Ministerstvo práce a sociálních věcí České republiky [online]. [cit. 2020-04-06]. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/web/cz/zivotni-a-existencni-minimum-od-1.-dubna-2020>

SEZNAM GRAFŮ

GRAF 1 – ČETNOST POHLAVÍ	40
GRAF 2 – VĚK RESPONDENTŮ.....	41
GRAF 3 – NA JAKÝCH FAKULTÁCH RESPONDENTI STUDUJÍ.....	42
GRAF 4 – ČETNOST ROČNÍKŮ	43
GRAF 5 – FORMA STUDIA RESPONDENTŮ.....	44
GRAF 6 – JAK RESPONDENTI ŽIJÍ.....	45
GRAF 7 – RESPONDENTI A SOUROZENCI	46
GRAF 8 – NA KOHO SE RESPONDENTI OBRÁTÍ PŘI NEDOSTATKU FINANCI	47
GRAF 9 – NEJRIZIKOVĚJŠÍ ŽIVOTNÍ ETAPY DLE RESPONDENTŮ	48
GRAF 10 – JAK MOC SE RESPONDENTI OBÁVAJÍ CHUDOBY.....	49
GRAF 11 – RESPONDENTI A POCIT CHUDOBY	50
GRAF 12 – ZNAJÍ RESPONDENTI NĚKOGO CHUDÉHO?.....	51
GRAF 13 – RESPONDENTI A SOLIDARITA	52
GRAF 14 – JAK RESPONDENTI POMÁHAJÍ.....	53
GRAF 15 – PRACUJÍ RESPONDENTI PŘI STUDIU?.....	54
GRAF 16 – ČÍM JE DLE RESPONDENTŮ NEJČASTĚJI ZPŮSOBENA CHUDOBA V ČR.....	55
GRAF 17 – JAK SI RESPONDENTI OBSTARÁVAJÍ PENÍZE PŘI STUDIU	56
GRAF 18 – KDO MIMO RODIČŮ PŘISPÍVÁ RESPONDENTŮM NA STUDIUM	57
GRAF 19 – KOLIK SI RESPONDENTI MĚSÍČNĚ VYDĚLAJÍ	58
GRAF 20 – KOLIK KORUN RESPONDENTI DOSTÁVAJÍ MĚSÍČNĚ.....	59
GRAF 21 – JAKÝ FINANČNÍ OBROS MAJÍ RESPONDENTI K DISPOZICI NA MĚSÍC	60
GRAF 22 – RESPONDENTI A VÝDAJE	61
GRAF 23 – ZA CO UTRÁCÍ MĚSÍČNĚ RESPONDENTI NEJVÍCE PENĚZ.....	62
GRAF 24 – ZA CO UTRÁCÍ RESPONDENTI MĚSÍČNĚ NEJVÍCE PENĚZ – MOŽNOST JINÉ	63
GRAF 25 – RESPONDENTI A STIPENDIA	64

SEZNAM OBRÁZKŮ

OBRÁZEK 1 – DĚLENÍ CHUDOBY DLE KREBSE (2010, STR. 120)	16
OBRÁZEK 2 - OSOBY OHROŽENÉ CHUDOBOU	24
OBRÁZEK 3 - OHROŽENÍ PŘÍJMOVOU CHUDOBOU NEBO SOCIÁLNÍM VYLOUČENÍM	25
OBRÁZEK 4 - POČET STUDENTŮ NA UNIVERZITĚ PARDUBICE	33
OBRÁZEK 5 - OHROŽENOST CHUDOBOU PODLE DOSAŽENÉHO NEBO ZÍSKÁVANÉHO VZDĚLÁNÍ .	34
OBRÁZEK 6 - MLADÍ OHROŽENÍ CHUDOBOU PODLE VZDĚLÁNÍ RODIČŮ	35

SEZNAM TABULEK

TABULKA 1 - TABULKA 1 – KDO MIMO RODIČE PŘISPÍVÁ RESPONDENTŮM NA STUDIUM – JINÉ	57
TABULKA 2 - CHÍ-KVADRÁT TEST: ZÁVISLOST SOLIDARITY A FAKULTY.....	65
TABULKA 3 - TEST O JEDNÉ RELATIVNÍ ČETNOSTI: PODÍL STUDENTŮ S VYŠŠÍ FINANČNÍ PODPOROU OD RODIČŮ.	66
TABULKA 4 - SPEARMANŮV KORELAČNÍ KOEFICIEN: ZÁVISLOST OBAV Z CHUDOBY NA VĚKU...	66
TABULKA 5 - MANN-WHITNEYHO TEST: ZÁVISLOST OBAV Z CHUDOBY NA POHLAVÍ.	67
TABULKA 6 - MANN-WHITNEYHO TEST: ZÁVISLOST POCITU CHUDOBY A OBJEMU FINANČÍ K DISPOZICI.	67
TABULKA 7 - MANN-WHITNEYHO TEST: ZÁVISLOST OBAV Z CHUDOBY NA TYPU STUDOVANÉHO OBORU.....	68

PŘÍLOHY

Příloha č. 1 - Dotazník

Dotazník

Vážení studenti,

jmenuji se Dan Kazda a jsem studentem třetího ročníku bakalářského studia na Univerzitě Pardubice, oboru Humanitní studia. Dovoluji si Vás požádat o vyplnění mého dotazníku k bakalářské práci – Představy o chudobě u vysokoškolských studentů Univerzity Pardubice. Celý dotazník je zcela anonymní a jeho vyplnění Vám zabere maximálně 15 minut.

Srdečně děkuji.

1. Jaké je Vaše pohlaví?

- A) Muž
- B) Žena

2. Kolik je Vám let?

- A) 19
- B) 20
- C) 21
- D) 22
- E) 23
- F) 24
- G) 25
- H) 26
- I) 27 a více

3. Na jaké fakultě studujete?

- A) Dopravní fakulta Jana Pernera
- B) Fakulta ekonomicko-správní
- C) Fakulta elektrotechniky a informatiky
- D) Fakulta chemicko-technologická
- E) Fakulta filozofická
- F) Fakulta restaurování
- G) Fakulta zdravotnických studií

4. V jakém jste ročníku?

- A) 1. bakalářský
- B) 2. bakalářský
- C) 3. bakalářský
- D) 1. magisterský
- E) 2. magisterský
- F) Doktorské studium

5. Jaká je forma Vašeho studia?

- A) Prezenční
- B) Kombinované studium

6. V jaké rodině žijete?

- A) Žiji s oběma rodiči
- B) Žiji s jedním rodičem, který má jiného partnera ve společné domácnosti
- C) Žiji pouze s jedním rodičem
- E) Žiji sám
- F) Žiji s partnerem/kou
- G) Jiné – uveďte: _____

7. Máte sourozence (vlastní či nevlastní) žijící ve společné domácnosti?

- A) Ano, mám jednoho sourozence
- B) Ano, mám dva sourozence
- C) Ano, mám tři a více sourozenců
- D) Ne, jsem jedináček

8. V případě, že budete mít nedostatek finančních prostředků, na koho byste se obrátil/a o pomoc? Lze označit více možností.

- A) Rodiče
- B) Sourozenec/sourozenci
- C) Prarodiče
- D) Partner
- E) Širší rodina
- F) Přátelé
- G) Široká veřejnost
- H) Neziskové organizace zabývající se pomocí
- I) Státní organizace (úřady, obec)
- J) Peněžní ústavy (banky)

9. V jaké životní etapě se nejvíce obáváte chudoby? Lze označit více možností.

- A) Když budu bez zaměstnání
- B) Když budu mít malé děti, a já nebo partner/ka zůstane doma
- C) Když já nebo partner/ka náhle onemocníme
- D) Když budu sám na jednu domácnost
- E) Když nebudu umět správně naložit s penězi
- F) Až budu mít hypotéku/půjčku
- G) Až mi zemřou rodiče
- H) Neobávám se

10. Obáváte se, že jste, nebo v budoucnu budete chudý/chudá?
(Na stupnici 0-5 označte, jak moc se obáváte, 0 – nejméně, 5 - nejvíce)
0   1   2   3   4   5

11. Cítil/a jste se někdy chudý/chudá?

- A) Ano
- B) Ne
- C) Nevím

12. Znáte ve svém okolí někoho, kdo se potýká s chudobou?

- A) Ano
- B) Ne
- C) Nevím

13. Pomáháte jakýmkoliv způsobem chudým lidem a těm, kdo pomoc potřebují?

- A) Ano
- B) Ne

14. Pokud ano – jak konkrétně pomáháte? (Lze označit více možností) - Pokud jste předešlé otázky zaškrtnl/a odpověď "Ne", prosím, neodpovídejte.

- A) Peněžní dary
- B) Daruji oděv
- C) Daruji jídlo a pití
- D) Pomáhám vlídným slovem a radou
- E) Daruji drobnosti (drobné, cigareta, ...)
- F) Dobrovolničím
- G) Jiné-doplňte: _____

15. Víte o nějakých organizacích, které řeší problém chudoby? (Pokud ano-vypište je, pokud ne-neodpovídejte)

_____

16. Pracujete při studiu? Proč?

- A) Nedostatek financí od rodičů   /osob blízkých
- B) Přilepšení si k penězům, které již dostávám
- C) Zaplnění volného času
- D) Nepracuji

17. Čím si myslíte, že je nejčastěji způsobena chudoba v ČR? Lze označit více možností.

- A) Finanční negramotnost
- B) Rodinná situace (např. rozvod rodičů)
- C) Ztráta zaměstnání

- D) Závislost na omamných látkách
- E) Život bez partnera
- F) Zdravotní handicap
- G) Dluhy způsobené osobou blízkou (např. dědictví, exekuce)
- H) Etnickým původem

18. Jakým způsobem si obstaráváte peníze při studiu? Lze označit více možností.

- A) Brigáda
- B) Pracovní smlouva
- D) Sirotčí nebo invalidní důchod
- E) Sociální stipendium
- F) Prospěchové stipendium
- G) Ubytovací stipendium
- F) Dostávám peníze od rodinných příslušníků/osob blízkých

19. Přispívá Vám na studium někdo jiný než rodiče? Lze označit více možností.

- A) Přítel/Přítelkyně
- B) Prarodič/e
- C) Příbuzní mimo nejbližší rodinu
- D) Sourozenec/sourozenci
- E) Nepřispívá
- F) Někdo jiný – doplňte: _____

20. Kolik si měsíčně vyděláte?

- A) Do 3000
- B) 3000–5000
- C) 5000-10000
- D) Více než 10000
- E) Nevydělávám si

21. Kolik Vám dávají rodiče/osoby blízké měsíčně korun?

- A) Do 3000
- B) 3000–5000
- C) 5000-10000
- D) Více než 10000
- E) Nedostávám peníze od rodičů/osob blízkých

22. Jaké výše dosahuje Váš celkový měsíční obnos, který máte k dispozici?

- A) Do 3000
- B) 3000–5000
- C) 5000-10000
- D) 10000-15000
- E) 15000 a více

23. Kolik činí Vaše měsíční výdaje (Kompletní – bydlení, zábava, stravování, doprava, ...)?

- A) Do 3000
- B) 3000–5000
- C) 5000-10000
- D) Více než 10000

24. Za co utrácíte měsíčně nejvíce financí? Vyberte 3 položky, za které utrácíte nejvíce.

- A) Bydlení
- B) Doprava
- C) Stravování
- D) Kulturní život
- E) Náklady na studium
- F) Oblečení
- G) Náklady na zdravotní péči (léky, zdravotní pomůcky)
- H) Ostatní

25. Pobíráte nějaké stipendium?

- A) Prospěchové
- B) Ubytovací
- C) Sociální
- D) Nepobírám